

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

SKLÁŘSKÁ ŠKOLA V KAMENICKÉM ŠENOVĚ VE 40. LETECH 20. STOLETÍ

Bakalářská práce

Studijní program: B7106 – Historická studia
Studijní obor: 7105R062 – Kulturněhistorická a muzeologická studia
Autor práce: **Jaroslava Jedličková**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hrušková

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jaroslava Jedličková**
Osobní číslo: **P12000615**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Kulturněhistorická a muzeologická studia**
Název tématu: **Sklářská škola v Kamenickém Šenově ve 40. letech 20. století**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zdokumentovat vývoj a transformaci sklářské školy v Kamenickém Šenově v letech 1945-48.

Sledovaným faktorem budou: demografický vývoj oblasti, dopad politického a ekonomického vývoje Československa a schopnost reflexi nových uměleckých směrů, technologií a trendů ve sklářské výrobě.

Základním zdrojem informací jsou fondy spojené se sklářskou školou, které uloženy v SOkA Česká Lípa. Dalším zdrojem informací budou řízené rozhovory s pamětníky.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Státní okresní archiv Česká Lípa; Sklářská škola- Kamenický Šenov(německá) 1856-1945; Ev.č. 525.

Státní okresní archiv Česká Lípa; Střední umělecko průmyslová škola sklářská 1945-1990; Ev.č.524.

Státní okresní archiv Česká Lípa; Městský národní výbor kam.Šenov 1945-1990, Ev.č.11.

C, Sommer; Die Geschichte der Haideaer- Scheitschönauer, Glasverdlusindustrie und ihr Strukturwandel nach der Neusiedlung im Raum Rheinbach vom verlags- zum Glasstkunshande wesbetriebs; Philosophischen Fakultät der Rheinischen Freidrich - Wilhems Universität zu Bonn, 1997.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Kateřina Hrušková**
Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **14. prosince 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **13. prosince 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 14. prosince 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Úvodem bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce za pomoc a optimismus, kterým mě během psaní povzbuzovala. Dále vzdávám díky lidem ze Sklářského muzea v Kamenickém Šenově. Bez jejich odborných znalostí, poskytnutí archivního materiálu, pozitivního přístupu a ochotě pomoci by nebylo možné tuto práci v takovéto podobě uskutečnit. Velké díky patří samozřejmě i mně drahým pamětníkům paní Martě Čechové, pánům Renému Roubíčkovi a Václavu Hubertovi, kteří mi trpělivě odpovídali na všechny mé otázky. Poslední poděkování chci věnovat Státnímu okresnímu archivu v České Lípě, panu Stanislavu Kopeckému a všem, kteří mi nějakým způsobem byli nápomocni a poskytovali mi oporu.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřená na historii sklářské školy v Kamenickém Šenkově od roku 1945 do roku 1948. Je orientovaná na každodenní život ve škole, který je zde interpretován prostřednictvím školních časopisů, studentské ústřední rady a výpovědí pamětníků. Sledovaným faktorem jsou zde sociální, personální, kulturní a správní proměny školy. Jedna kapitola je zaměřená na srovnání předválečné a poválečné sklářské školy v Kamenickém Šenově. V závěru práce uvádím dobové fotografie.

Klíčová slova

Sklářství, sklářská škola v Kamenickém Šenově, druhá světová válka, odborné školství, Kamenický Šenov, obnova školství, nové sklářské trendy, René Roubíček.

Annotation

This Bachelor's work is oriented on the history of Glassmaking School in Kamenický Šenov from 1945 to 1948. Work shows on everyday life at school in these years, which is interpreted through the school magazines, the central student council and testimony of witnesses. Pursued factors are social, personal, cultural and administrative changes of the school. One chapter is focused on the comparison of pre-war and post-war impression of the School of Glassmaking in Kamenický Šenov. There are connected some historical photos in the end of this work.

Keywords

Glassblowing, Glassmaking School in Kamenický Šenov, World War II, professional Education, Kamenický Šenov, renewal of Education, new glass trends, René Roubíček.

Obsah

Poděkování	5
Anotace	6
Klíčová slova	6
Annotation	7
Keywords	7
Obsah	8
Seznam použitých zkratk	9
Úvod	9
1 Rozbor pramenů a literatury	12
1.1 Rozbor pramenů:.....	12
1.1.1 Rozbor primární literatury.....	13
1.1.2 Rozbor sekundární literatury	15
2 Orální historie – práce s pamětníky	16
2.1 Pamětníci	17
3 Historie Kamenického Šenova	19
3.1 Kamenický Šenov ve 13. – 18. století.....	19
3.2 Kamenický Šenov v 18. století až první polovině 20. století.....	22
4 Historie sklářské školy v Kamenickém Šenově	25
4.1 Historie sklářské školy do roku 1918.....	25
4.2 Historie sklářské školy v Kamenickém Šenově v období 1918 – 1945	29
4.3 Sklářská škola v Kamenickém Šenově v období 1945 – 1949	29
4.4 Sklářská škola v Kamenickém Šenově a současnost.	30
5 Proměna sklářské školy v Kamenickém Šenově v letech 1945-1948	32
5.1 Srovnání situace sklářské školy v Kamenickém Šenově v období před druhou světovou válkou a po ní	32
5.2 Vzpomínky pamětníků - období 2. sv. války a počátek školního roku 1945.....	40
5.2.1 Václav Hubert.....	40
5.2.2 Marta Čechová	41
5.2.3 René Roubíček	42
6 Každodenní život ve škole	44
6.1 Rozbor školních časopisů	45
6.2 Rozbor zápisů Studentské ústřední rady	49
6.3 Kultura, vztahy a studium na sklářské škole očima pamětníků	51
6.3.1 Václav Hubert.....	51
6.3.2 Marta Čechová:	52
6.3.3 René Roubíček	53
Závěr	54
Seznam použitých zdrojů	56
Prameny archivní:	56
Prameny mluvené:	56
Elektronické zdroje:	57
Literatura:.....	57
Seznam příloh :	59
Přílohy	60

Seznam použitých zkratk

SOKA	Státní okresní archiv Česká Lípa
SČM	Svaz československé mládeže
SÚR	Studentská ústřední rada
MNV	Městský národní výbor
UMPRUM	Umělecko průmyslová škola v Praze

Úvod

Cílem bakalářské práce je vytvořit obraz sklářské školy v Kamenickém Šenově v druhé polovině 40. let 20. století. Výzkum začíná rokem 1945 a končí rokem 1948. Výběr tématu jsem zvolila na základě nově objevených pramenů, jako jsou školní časopisy a zápisy ze studentské ústřední rady, a také proto, že jsem školu já sama absolvovala. Hlavním přínosem zde jsou především výpovědi pamětníků, kteří měli se školou co dočinění. Mezník, který jsem si zvolila, je rok 1948, je zároveň rokem společenského převratu a současně i rokem dostudování prvních poválečných absolventů. V první části porovnávám německou sklářskou školu, působící od roku 1856 – 1945 s českou sklářskou školou, která navázala v letech 1945 – 2014. Dále je práce zaměřená na činnost instituce z pohledu každodenních úkonů a dobových problémů, se kterými se v letech 1945 – 1948 potýkala. Jsou zde interpretovány záležitosti týkající se vyučovacích předmětů, prostor školy, vybavení, plánů na jednotlivá období, vzájemných vztahů, a v neposlední řadě celkové umělecké orientace. Aby bylo možné správně tuto dobu charakterizovat, bylo nutné uvědomit si a brát na zřetel celou druhou světovou válku a všechny její důsledky v této oblasti.

Období, které popisují, ovlivnily dvě události. Dnem 16.3.1939 byl vyhlášen protektorát Čechy a Morava, který zapříčinil rozsáhlé územní změny. Okupací nacistické Německo připravilo české území o pohraniční oblasti a rozpoutalo události promítající se do všech oblastí života obyvatel Čech a Moravy. V pohraničí existovala rozsáhlá síť různých specializovaných podniků a škol, které se těmto novým poměrům musely přizpůsobit. V mnoha takovýchto oblastech Československa žila již před válkou poměrně početná skupina Němců a osud jednotlivých odvětví závisel na vzájemných vztazích mezi nimi a Čechy. Další změnou pak byl konec druhé světové války, kdy se na několik desetiletí přetrhaly dlouholeté vazby mezi Čechy a Němci.¹ Bylo tomu tak i na sklářské škole v Kamenickém Šenově, jejíž podobě a transformaci po skončení druhé světové se budu dále ještě věnovat.²

1 KIRSCH, Roland. *Historie sklářské výroby v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. S. 66.

2 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 159.

Určila jsem si několik mezníků, které mi budou nápomocny a které mi vyhraní přesné období mého bádání. První mezníkem je rok 1930, od kterého budu postupovat směrem dopředu po časové ose až do konce druhé světové války. Druhá a hlavní část výzkumu bude směřována na konec druhé světové války (1. září 1939 do 8. června 1945) a její vliv na proměnu sklářské školy v Kamenickém Šenově až do roku 1948.

Národnostní transformace je také jedním ze sledovaných faktorů, jelikož se jedná o velmi výrazný zásah do její správy. Tímto nahrazením je zde chápán fakt, že doposud ve vedení sklářské školy v Kamenickém Šenově stáli jen němečtí učitelé a ředitelé, oproti čemuž se ve studentském zastoupení objevilo i několik českých studentů. Z tohoto hlediska je to velmi zajímavé téma, jež v sobě skrývá mnoho otázek, týkajících se sociálních vztahů, které následkem začátku války a po té jejím koncem utrpěly rány.³ Válka v Evropě skončila 8. května 1945. Nová situace nastartovala velké nadšení a uvolnění poměrů v okupovaných oblastech.⁴

V Kamenickém Šenově to znamenalo předání správních úřadů Čechům a postupné odněmčení města. Přípravné fáze začaly i na sklářské škole, bylo nutno zvážit, zdali bude její existence přínosná pro tuto oblast. Škola se doposud podílela na vzdělávání odborných sklářských pracovníků a do jisté míry ovlivňovala i výtvarné zaměření místních sklářských podniků. Tyto firmy byly soukromého charakteru, což se po skončení druhé světové války mělo změnit. Malé soukromé podniky měly de facto zaniknout a být organizovány státně. Tím by se ovšem změnilo výtvarné požadavky, které by přešly z malovýroby na velkovýrobu. Takto by se daly popsat podněty, tendence a charakter první „přípravné fáze“ (od června 1945 do 1. září 1945), kdy se formulovaly základní požadavky zahrnující budoucí program sklářské školy v Kamenickém Šenově. Správná formulace a důvod - to byl program těchto měsíců. Poválečná léta na škole jsou v literatuře od pana Langhamera popisována jako něco převratného a nového, přesto jim podle mého názoru není věnován dostatečný prostor.⁵

3 LANGHAMER, Antonín, HLAVEŠ, Milan. *Sklo a světlo: 150 let sklářské školy v Kamenickém Šenově: 1856-2006*. Vyd. 1. V Kamenickém Šenově: Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská, 2006.

4 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 159.

5 LANGHAMER, Hlaveš, pozn. 3, s. 36, 37.

Mnoho materiálů se z tohoto období bohužel nedochovalo, ale existuje zde pramen, prostřednictvím něhož lze téma sklářské školy v Kamenickém Šenově rozšířit. Jedná se o vzpomínky stále žijících pamětníků, které by se mohly v nenávratnu ztratit. Velice dobře si lze za výpovědí pamětníků představit každodenního život ve škole. Opomíjená stránka každodenního života je přeci stejně důležitá jako umělecké úspěchy. Myslím, že za prosperitou každé instituce a společnosti je její uspořádání a schopnosti řešit různé situace takovým způsobem, které budou ku prospěchu všech. Proto je dobré využít pamětí a doplnit i tento obraz.

Jedním z velmi zajímavých témat, kterého se během svého výzkumu dotknu, je proměna výtvarného smýšlení. Vždyť je to právě průlomový rok 1945, kdy se výraz českého skla vyvinul a vytvořil si vlastní osobitou tvář. Materiál, technika a charakteristické tvary provázejí poválečná léta. Jedná se o téma poměrně dobře zpracované, proto mu nebudu přikládat takovou pozornost.⁶

Po představení jednotlivých kapitol, kterými se ve své práci budu věnovat, budou témata řazena chronologicky. Každé z nich se poté rozdělí do dvou skupin, ve kterých bude zahrnuta proměna sklářské školy v Kamenickém Šenově před druhou světovou válkou i po ní, navážu každodenním životem ve škole a za nimi zveřejním výpovědi pamětníků.

⁶ LANGHAMER, Hlaveš, pozn. 3, s. 40.

1 Rozbor pramenů a literatury

Přípravné etapy na bakalářské práci zahrnovaly shromáždění veškerého materiálu k danému tématu. Na začátku se nabízelo několik možností a zdrojů, odkud bych mohla čerpat. Prvním místem byl státní okresní archiv v České Lípě, ten spravuje od roku 1960 archivní materiály pro Českolipsko. Zde jsem měla možnost nahlédnout do fondu sklářské školy v Kamenickém Šenově a do fondu městského národního výboru.

Druhou institucí, kterou jsem navštívila, bylo sklářské muzeum v Kamenickém Šenově. Zde se nachází úložiště školních časopisů ze sklářské školy z let 1946, 1949, 1950, 1951 a je velmi dobře zásobeno literaturou se sklářskou tematikou pro místní oblast.

Mimo tyto písemné prameny se zde nachází i řada pramenů hmotných. Do této skupiny patří například exponáty, které vznikly ve sklářské škole v období 1945-1952 a které také mají vypovídající hodnotu pro bádání. Jinými hmotnými prameny jsou fotografie, ty pocházejí především od soukromých vlastníků.

Poslední institucí, se kterou jsem pracovala, byla Krajská vědecká knihovna v Liberci. Ta mi poskytla řadu titulů z primární i sekundární literatury, prostřednictvím kterých jsem mohla svůj výzkum vést. Ve své práci jsem použila metodu komparace, z níž jsem se pokusila vytvořit zcela nový nebo jiný pohled na téma mé bakalářské práce.

Velká část moji práce je zaměřena na zpracování informací metodou „Oral history“, které jsem získávala pomocí řízených rozhovorů s pamětníky a s pamětnicemi. Prostřednictvím jejich svědectví je možné nahradit některé materiály, které se buď ztratily, nebo došlo k jejich zničení. V letech 1952 – 1953 byla škola v Kamenickém Šenově na čas uzavřena a její studenti byli přesunuti do Nového Boru.⁷

1.1 Rozbor pramenů:

Materiálů, které lze použít na vyhraněné období 1945-1958 s tematikou Sklářské školy v Kamenickém Šenově, není mnoho. Důležitou součástí je analýza a interpretace archivního materiálu k dějinám školy z let 1945-1949. Státní okresní archiv v České

⁷ KIRSCH, Roland, pozn. 1, s.161.

Lípě spravuje dva rozsáhlé fondy sklářské školy v Kamenickém Šenově. První je časově vymezen na roky 1856-1945 a druhý od období 1945-1993. Starší fond se řadí k existenci německé školy, která zde působila před druhou světovou válkou. Zde byl můj zájem směřován na roky 1940-1945. Nacházejí se tam třídní výkazy, kde je možné statisticky zjistit počet studujících za války.

Předmětem mého výzkumu byly především materiály z let 1945- 1949. Obsahem fondu jsou listiny právní povahy, třídní knihy a materiály týkající se programu první „České výstavy“ sklářské školy. Z těchto informací lze sestavit obecné torzo toho, jak si instituce počínala v prvních letech své transformace.

Dalším archivním materiálem, který se mi dostal do rukou a jenž má relevantní informace, je archivní fond města Kamenický Šenov z let 1945 - 1999. V něm se nacházejí informace o národnostní změně způsobené odchodem Němců, obnově města a školství v Kamenickém Šenově. Důležitým zdrojem informací je kronika města Kamenický Šenov z časového období 1945 - 1993. Naproti tomu kronika ze sklářské školy z poválečných let neexistuje. Pramenem nám může být její mladší variace, která má podobu pamětní knihy. Vznikla v roce 1966 při příležitosti 110. výročí založení školy a jsou v ní také použitelné materiály.

Posledním a nejdůležitějším písemným materiálem jsou zápisy ze schůzí Ústřední studentské rady z let 1948. Jedním z materiálů, který má též zajímavou vypovídající hodnotu, jsou školní časopisy uložené ve sklářském muzeu v Kamenickém Šenově, kam se dostaly jako dar. Tyto dva prameny nám pomohou přiblížit skutečný školní život. Školní časopisy se dochovaly z let 1946, a to první tři čísla. Následně je zde pak jedno číslo z roku 1949. Přínosem těchto periodik v určitém slova smyslu je skutečnost, že nahrazují dobovou kroniku, která zde chybí. Odlišné povahy jsou zápisy ze schůzí Ústřední studentské rady, ta je v tomto případě brána jako regulérní pramen. Podrobnější rozbor jsem zařadila do kapitoly 7.

1.1.1 Rozbor primární literatury.

Volba primární literatury k tématu sklářské školy v Kamenickém Šenově nenabízí možnost výběru z velké škály rozmanitých titulů. Stěžejní knihy vznikly od Antonína Langhamera a jsou celkem čtyři. Tyto práce se zabývají historií sklářské školy v Kamenickém Šenově od jejího vzniku až do současnosti. První se jmenuje „110 let

sklářské školy v Kamenickém Šenově“, na tvorbě textů se podílel i Vratislav Šotola. Název druhé publikace je „*Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská v Kamenickém Šenově*“, následuje „*Minulost a přítomnost uměleckoprůmyslové školy sklářské v Kamenickém Šenově*“ a posledním dílem je „*Sklo a světlo 150 let střední uměleckoprůmyslové školy sklářské v Kamenickém Šenově*“, na které autor spolupracoval s Milanem Hlavešem. Jedná se o časově velmi rozsáhlé katalogy, které mají jistou stylistickou a obsahovou formu, jež se opakuje v každém z nich. Společné je pro ně chronologické rozdělení, podle kterého jsou následně řazené kapitoly.

Hlavním rysem, který bych neměla zapomenout zmínit je skutečnost, že se Langhamer nevěnuje jednomu určitému období podrobněji, nýbrž se snaží selektivně vybrat to nejpodstatnější z daných časových etap sklářské školy v Kamenickém Šenově. Tyto publikace mi byly velkou inspirací pro volbu tématu bakalářské práce. Období 1945 je zde vyzdvihováno, ale podle mého názoru mu zde není věnován dostatečný prostor. Výše uvedené knihy mi sloužily jako základní literatura, která mi poskytla příznačnou orientaci v tématu.

Druhou primární literaturou pro mě byly publikace týkající se sklářské školy, ale také sklářství obecně v Kamenickém Šenově. I zde jsem měla na výběr několik titulů. Prvním z nich je kniha *Steinschönau herausgegeben im Auftrage des Stadtrates der Glasindustriestadt Steinschönau von Oberlehrer i. R. August Palme*. Autor zabývá historií Kamenického Šenova od středověku do roku 1930. Jsou zde zmíněny různé pamětihodnosti a zajímavosti města. Kniha *Beiträge zur Geschichte des Steinschöner Glasindustrie von Franz Friedrich Palme* je zaměřená na významné sklářské rody a jejich působení.

Poslední literaturou pro danou tematiku je disertační práce německé autorky Carmen Sommerové *Die Geschichte der Haideker- Scheinschöner, Glasverdlusindustrie und ihr Strukturwandel nach der Neusiedlung im Raum Rheinbach vom verlags- zum Glasstkunshande wesbetrieht; Philosophischen Fakultät der Rheinischen Freidrich - Wilhems Universität zu Bonn*. Autorka prováděla výzkum v oblasti proměny sklářského průmyslu v Kamenickém Šenově a Novém Boru po druhé světové válce. Sama spisovatelka pochází z oblasti německého Reinbachu, ve kterém vznikla v roce 1948 nová sklářská škola. Zde působili učitelé ze školy německé, která fungovala

v Kamenickém Šenově do konce druhé světové války. Tato práce se dostala do muzea jen díky spolupráci s muzeem v Reinbachu. Téma sklářské školy je zde samozřejmě také zastoupeno.

1.1.2 Rozbor sekundární literatury

Výběr ze sekundární literatury je obsahově poněkud rozmanitější. Primární literatura se týkala samotné sklářské školy v Kamenickém Šenově, oproti tomu v sekundární literatuře se mísí řada témat dokreslující celkový kontext. V této kategorii jsem použila i literaturu z primárních zdrojů, jelikož publikace typu „*Steinschönau herausgegeben im Auftrage des Stadtrates der Glasindustriestadt Steinschönau von Oberlehrer i. R. August Palme*“, po té „*Beiträge zur Beschichte des Steischönauer Glasindustrie von Franz Friedrich Palme*“ nebo kniha paní Carmen Sommerové v sobě skrývají i témata, kterých se ve své práci také dotknu.

Do seznamu sekundární literatury jsem zařadila tituly „*Historie sklářské výroby v českých zemích - díl 3*“, která se věnuje vývoji sklářských oblastí v lokálním i celorepublikovém kontextu. „*Sklářští obchodníci versus Řemeslníci v Kamenickém Šenově*“ od Václava Frömmla, první část – období 1630 – 1868. V této knize lze načerpat mnoho informací o vývoji sklářství v Kamenickém Šenově do první třetiny 19. století. Autor použil materiály z Technického muzea v Praze ze sbírek Haryho Palme.

Jedním z dalších témat, kterého se ve své práci dotknu, je odchod německého obyvatelstva v třetí třetině roku 1945. Literatury na toto téma každým rokem vychází velké množství. Pro úvod do této problematiky jsem si zvolila publikaci „*Od minulosti k dnešku*“ od Jana Rychlíka a Vladimíra Penčeva.

2 Orální historie – práce s pamětníky

Podstatnou část mé práce tvořily výpovědi pamětníků. Metoda, kterou jsem zvolila pro efektivní získání informací, se jmenuje „Orální historie“. V současnosti začíná být velmi populární i přes to, že její počátky sahají do konce 19. století. Jednotlivé státy tuto techniku přijímaly postupně a velmi opatrně. Po mnoho let byla práce historiků směřována spíše na rozbor psaných pramenů a jejich interpretaci. Na výpovědi pamětníků bylo pohlíženo jako na něco příliš subjektivního, než aby se mohly stát relevantním zdrojem informací. Tento pohled se postupně měnil a orální historie se začala rozvíjet jako plnohodnotná vědní disciplína.

Na českém území se tato technika začala hojněji využívat až po pádu železné opony v letech 1989. Rekonstruované výpovědi se především týkaly první světové války, druhé světové války a období socialismu. Četnost událostí a množství lidí, jenž byli svědky ať už holocaustu nebo bojovali za první světové války jako legionáři nebo třeba jen žili za socialismu, bylo poměrně velké množství. Mimo výše zmíněných let se začalo této metody také využívat tam, kde jsou písemné materiály nedostupné, špatně přístupné nebo zkrátka chybí.

Samotná technika orální historie v sobě skrývá několik linií, kterých se člověk musí držet. První je volba pamětníka v ohledu na jeho možnost přispět k našemu tématu. Důležitý je také osobní přístup. Na co se nesmí zapomenout je otázka, zda pamětník nemá nic proti tomu, aby se rozhovor nahrával. Na jeho stanovisku záleží naše budoucí práce, ochota s námi spolupracovat a laicky řečeno, schopnost přimět pamětníka „otevřít se“.

Druhou částí jsou dobře zvolené a kladené otázky. Při práci se mnohdy stává, že pamětník odbíhá od tématu. Zde je nutné naučit se ho velmi jemným způsobem navrátit zpět. Při vedení samotného hovoru můžeme využít i záměrně špatně kladené otázky, a to v případě potřeby, k potvrzení nějakého faktu nebo k jeho vyvrácení. Musíme se také připravit na to, že zde existují různé emoční spouštěče, které mohou zapříčinit například pláč, sklíčenost a neochotu vést rozhovor dál. V takovém případě je dobré ukázat svůj soucit a snažit se pamětníka uklidnit. Pokud i přesto přetrvává špatná nálada, je lepší domluvit se na jiném termínu, ve kterém by mohl být rozhovor dokončen. Konečná fáze zahrnuje samotnou práci se záznamem rozhovoru, jeho správná interpretace veřejnosti

a případné srovnání s prameny, pokud existují. V tomto případě je nutné přistupovat k získanému materiálu bez emocí, které by mohly zkreslit výsledný obraz.⁸

2.1 Pamětníci

Václav Hubert

Václav Hubert se narodil 30. července 1928 v Kamenickém Šenově. V období protektorátu jeho rodina na čas opustila Kamenický Šenov. Důvodem byl strach z narůstající moci hitlerovského Německa. Tento odchod neměl dlouhého trvání. V Kamenickém Šenově nastal po odchodu českých obyvatel akutní nedostatek sklářských řemeslníků. Otec Václava Huberta byl foukačem skla, a proto byl mezi těmi obyvateli, kteří byli vyzváni k návratu do města. Tato skutečnost přispěla i k budoucímu pracovnímu zaměření Václava Huberta.

Jeho otec využil příležitosti, která se mu naskytla, a přesvědčil mladého Václava Huberta, aby se vyučil sklářem. I přes počáteční nechuť k tomuto řemeslnému odvětví, stal se z něj vynikající rytec. Jako jeden z mála studoval na sklářské škole v Kamenickém Šenově za války i po ní. Na léta svých studií vzpomíná velmi kladně. Během svého života měl možnost spolupracovat s významnými výtvarníky jako je třeba Ludmila Smrčková. Mezi jeho pracovní zkušenosti patří například firma Lobmayer v Kamenickém Šenově, práce v Železném Brodě, kde pracoval jako rytec. V letech 1969 - 2006 vyučoval jako odborný učitel rytí i na sklářské škole v Kamenickém Šenově. V rámci pracovních příležitostí jezdil na letní výměnné pobyty do Frauenau, kde tuto techniku také předváděl.⁹

René Roubíček

René Roubíček se narodil 23. ledna 1922 v Praze. V povědomí společnosti je znám jako sklářský výtvarník. On sám zprvu začínal jako student Umělecko průmyslové školy v Praze, v ateliéru profesora Holečka. Zde strávil období od roku 1940 – 1945. Po

8 VANĚK, Miroslav, Pavel MŮCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.

9 SVOBOSOVÁ, Petra; *Václav Hubert*, Sklářské muzeum Kamenický Šenov, 2006.

skončení druhé světové války mu bylo nabídnuto místo odborného učitele na sklářské škole v Kamenickém Šenově. Během působení na kamenicko - šenovské škole si dodělával vysokou školu Uměleckoprůmyslovou v Praze v ateliéru Josefa Kaplického. Studium dokončil v roce 1950. Jako pedagog na sklářské škole v Kamenickém Šenově byl velmi oblíbený a pro mnohé se stal vzorem a oporou.

Mezi jeho další pracovní zkušenosti patří spolupráce s firmou „Umělecké sklo“ v Novém Boru. Po té pracoval jako vedoucí výtvarník technicko - výtvarného střediska, n.p. Borské sklo v Novém Boru. Dále působil na pozici externího pedagoga na Akademii výtvarných umění v Praze. Od roku 1969 je výtvarníkem ve svobodném povolání, což mu umožnilo spolupracovat s firmami Crystalex Nový Bor, ústředí uměleckých řemesel ve Škrdlovicích, v Hergiswiler Glasi ve Švýcarsku, Moser Karlovy Vary a v posledních letech se sklárnou Ajeto a hutí Jiřího Pačinka v Lindavě.¹⁰

Marta Čechová rozená Nováková

Paní Marta Čechová je první poválečnou absolventkou sklářské školy v Kamenickém Šenově. Do školy nastoupila jako patnáctiletá dívka. Vyučila se oboru malířka skla. Je místní rodačkou a stále žije v Kamenickém Šenově. Po škole byla zaměstnaná u firmy Jílek, kde prakticky zůstala až do důchodu.

¹⁰ MILUŠE ROUBÍČKOVÁ, René Roubíček a [texty katalogu: Alena Adlerová ... et]. AL]. *Sklo = Glass*: Vyd. 1. London: Studio Glass Gallery, 1999, S. 2006 -2009

3 Historie Kamenického Šenova

Tato kapitola se bude zabývat dějinami Kamenického Šenova i s ohledem na jeho sklářskou historii, která přispěla ke vzniku nejstarší sklářské školy v Evropě. První zmínky o městě se poprvé objevují v roce 1352 v Českokamenické kronice, k jejímuž panství tato oblast patřila.¹¹

V raném období se setkáváme s různými termíny označujícími jméno města, mezi něž patří například Schenne, Schonau, Sonow. Název Steinschönau je známý až ze 17. století.¹²

3.1 Kamenický Šenov ve 13. – 18. století

Prvními osídlenci byli němečtí přistěhovalci, kteří na toto území přišli pravděpodobně z nedaleké Míšně. Kolonizace proběhla ve vrcholném středověku na více místech českého území i na územích celé Evropy. Nové kolonie vznikaly důsledkem přelidnění v německy mluvících zemích. Tento důvod přiměl některé Němce hledat nové domovy.¹³ Druhým důvodem osídlování byl i polický motiv, tj. zvýšení moci panovníků prostřednictvím urbanizace. Společnost a územní osídlení se začaly ve středověku měnit. Plně se vyvinula šlechta, která se mohla stát vlastníkem půdy, vznikaly nové instituce, jako jsou kláštery. České území prodělalo řadu kolonizací, první byla tzv. vnitřní. Ta byla vázána na zakládání měst poblíž míst, kde už dříve nějaké osídlení existovalo. Druhá vnější byla zaměřena na oblasti, které byly doposud neosídleny a do těch spadá i oblast Lužických hor a tedy i Kamenický Šenov.¹⁴

Ve středověku měl Kamenický Šenov podobu lánové vsi, to je typ osídlení přizpůsobující se terénu. Jedná se převážně o krátké řadové vsi, u nichž se zpravidla nacházel kostel. Zde to je kostel sv. Jana Křtitele, který od počátku svého založení ve

11 PALME, R. August; *Steinschönau herausgegeben im Auftrage des Stadtrates der Glasindustriestadt Steinschönau von Oberlehrer i. R. August Palme*, Deutcher Kommunal Berla G. m.b.h, Berlin Friedenau, 1930. str. 2

12 PALME, R. August, pozn. 11, s. 18.

13 PALME, R. August, pozn. 11, s. 18

14 PALME, R. August, pozn. 11, s. 17

13. století prodělal řadu přestaveb. Nejvýznamnější přestavba pochází z let 1715-1718 a byla provedena stavitelem Petrem Pavlem Columbanim.

Během 13. století byl Kamenický Šenov pod správou několika rodů. První byli Michalovci z rodu Markvarticů sídlící na Benešovském hradě Ostrý. Po nich přišli roku 1406 Berkové z Dubé, pod jejichž správou ale nezůstal dlouhou dobu.¹⁵

V roce 1428 se správce opět změnil, stal se jím Hynek z Vatemberka, který podle všeho pořádal loupeživé výpravy do přilehlé Lužice a za jeho „vlády“ musel Kamenický Šenov čelit válečným odvetám. V roce 1511 koupil panství Mikuláš Trčka z Lípy a o čtyři roky později, tedy v roce 1515, připadlo panství rodu Sachsenhausenů. Posledním správcem byl rod Kinský, který panství vlastnil až do 19. století.¹⁶

Řemeslná výroba se začala specializovat až v 16. století. Do té doby zde byly podmínky vhodné spíše pro pastevectví a zemědělskou činnost. Pro mou práci bylo důležité seznámit se i s tím, nač se tato oblast specializovala. Sklářství, které se zde formovalo od 16. století, mělo zásadní význam. Umožnilo mnoha lidem vyniknout a proslavit Kamenický Šenov. V tomto raném stádiu se jednalo o zušlechťování skla, tedy o malování, rytí a broušení.¹⁷ Surovina se do Kamenického Šenova dovážela z huti ve Falknově, založené v roce 1530. Problematika této oblasti v prvopočátcích souvisí i se špatným finančním ohodnocením provedené práce. Dalo by se říct, že se jednalo o přivýdělek, proto se většina sklářů zaměřovala i na chov dobytka. Tato praxe se udržela až do 2. poloviny 19. století, kdy se zpracování skla stalo masovou záležitostí, a platy se zvýšily.¹⁸

Přesto, že řemeslná výroba nenabízela výdělek v takovém rozsahu, aby se jí obyvatelé Kamenického Šenova mohli věnovat samostatně, neodradilo je to. Dobové zprávy

15 PALME, R. August, pozn. 11, s. 19

16 PALME, R. August, pozn. 11, s. 18

17 FRÖMMEL, Václav. *Sklářští obchodníci versus řemeslníci v Kamenickém Šenově* Vyd. 1. London: Občanské sdružení na výsluní, Kamenický Šenov, 2009, S. 10.

18 FRÖMMEL, Václav, pozn. 17, s. 10.

ukazují, že na počátku 17. století zde bylo registrováno 73 řemeslníků a z toho se polovina zaměřovala se na umělecké zpracování skla.¹⁹

Hlavním faktorem přispívajícím k ukotvení sklářství v 17. a 18. století byl obchod. Ten se zasloužil o rozšíření povědomí o tom, že kvalitně zpracované sklo pochází právě z této oblasti. Umění obchodovat a šířit skleněné výrobky po celém světě s sebou neslo, oproti samotné rafinaci, větší finanční výhody. Sklářští obchodníci se stali symbolem vyšší společenské třídy. Vztahy obchodníků, kteří odebírali zboží od místních řemeslníků, umožnily pozvolné upevňování a ohodnocování provedené práce.²⁰ Během svých obchodních cest se tito distributoři kamenicko - šenovského skla naučili sledovat módní trendy žádané ve světě a následně je interpretovali i místním řemeslníkům²¹.

Významnou rodinou v Kamenickém Šenově jsou Kreibichové. Z této rodiny se stává Franz Josef Kreibich tím nejznámějším, který podnikl mnoho obchodních výprav s naloženým trakařem. Franz se nejprve v mládí vyučil malířem a řezáčem skla a až později se vydal na trasu obchodníka. Své cesty popsal i ve svém deníku. I přes dobytý úspěch v obchodování neztratil tento muž pokoru a vděk. Cíle jeho obchodních cest nebyly směřovány jen na území Čech, nýbrž i do zahraničí. Se svými výrobky se tento muž dostal až do Londýna, Moskvy a Říma. Mezi další rodiny sklářských obchodníků z Kamenického Šenova patří například rodiny Zahn, Müller, Höltzel.²²

Rody obchodních zástupců uvědomující si svůj přínos a význam vzájemné spolupráce, založily v roce 1896 spolek sklářských obchodníků v Kamenickém Šenově, který existoval až do roku 1945.²³

19 RÖMMEL, Václav, pozn. 17, s. 12.

20FRÖMMEL, Václav, pozn. 17, s. 34, 35, 36, 37.

21 FRÖMMEL, Václav, pozn. 17, s. 37

22 FRÖMMEL, Václav, pozn. 17, s. 20.

23 KOPIC], [vyd. Sklářské Muzeum v Kamenickém Šenově; Glasmuseum Reinbach. Texty: Helena Braunová; Pavel Wern a [texty katalogu: Alena Adlerová ... et]. AL]. *Jeden kmen, dvě větve = Ein Stamm, zwei Äste: 150 let sklářské školy v Kamenickém Šenově: 1856-2006*. Vyd. 1. Rheinbach: Glasmuseum, 1998, S. 7

Významným artiklem, který má ke sklářství velmi blízko, je výroba ověskových svítidel. „Firma Elias Palme“, která v roce 1724 započala svou skromnou výrobu v nedaleké Práchni, se v roce 1849 přesunula do Kamenického Šenova a tam dosáhla světové proslulosti.²⁴

3.2 Kamenický Šenov v 18. století až první polovině 20. století.

Koncem 18. století a kontinentální blokáda Anglie vzniklá jako následek napoleonských válek, se projevil v útlumu obchodu v první polovině 19. století. Jeho druhá čtvrtina je naopak brána jako období velkého rozkvětu sklářství jak v Kamenickém Šenově, tak i v ostatních částech Českého území²⁵.

Obyvatelé Kamenického Šenova se v první polovině 19. století připravovali na budoucí návrat mezi špičky sklářského průmyslu. Příprava spočívala ve výchově vzdělaných klasifikovaných řemeslníků, což byl důvod, proč zde byla v roce 1856 zřízena první sklářská škola na světě²⁶. Konec 19. a počátek 20. století je zde spojen s poměrně zásadní změnou, kterou byla první sklářská huť v Kamenickém Šenově. Založil jí Adolf Rückl, po němž byla i pojmenována. Stalo se tak v roce 1886. Po ní zde byly založeny ještě dvě sklárny. Wetterova huť a sklářská huť bratří Jílků, obě vznikly v první třetině 20. století²⁷. Sklářství bylo už v těchto letech v Kamenickém Šenově velmi dobře zakořeněno. To potvrzuje i náhlý zájem o sklářskou minulost. V roce 1919 zde vzniká sklářské muzeum, které má schraňovat exponáty vzniklé v této oblasti. Zakladatelem expozice se stal Franz Fridrich Palme, místní továrník specializující se na výrobu lustrů. Muzeum stálo na náměstí a dnes po něm zbyla jen připomínka v podobě kašny, která přiléhala těsně k boku budovy, jež v 60. letech 20. století vyhořela²⁸. Novým přínosem

24 PALME, Franz Friedrich. *Beiträge zur Beschichte des Steischönauer Glasindustrie von Franz Friedrich Palme*. Stein Schönau, 1935, S. 23.

25 LANGHAMER, Antonín. *Minulost a přítomnost sklářské školy v Kamenickém Šenově*. Kamenický Šenov: Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Kamenický Šenov, 2002. S. 9

26 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 10.

27 ARNOŠT, Josef, DVOŘÁK, Vlastimil, KAŠPÍRKOVÁ, Zdena, Ing. KIRCH, Roland, CSc. Martínek Josef, ŠTROJSA, Josef. *První sklářská huť v Kamenickém Šenově*. Severosklo a.s. a závod Kamenický Šenov, 1996, S. 4, 5. Huť bratří Jílků vznikla 1914, Wetterova huť 1925.

28 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 23.

v oblasti sociální péče byla v první třetině 20. století novelizace zákona, který zaručoval finanční podporu „domácích řemeslníků“ v případě nemoci nebo důchodu. Do této doby neměli řemeslníci v Kamenickém Šenově v tomto ohledu zajištěné prostředky. Z tohoto hlediska se jednalo o převratnou inovaci.²⁹

Útlum na poli sklářského průmyslu nastal až od druhé světové války, kdy je v tomto oboru všeobecně zaznamenán velký pokles výroby. Vyhlášením protektorátu 15.3 1939 se pohraničí stalo součástí německé říše. To znamenalo, že hodně obyvatel české národnosti odešlo do vnitrozemí. Negativní vzájemné vztahy byly podněcovány rasovou nenávisťou vypuštěnou z úst nacistického Německa.³⁰

Situaci v Kamenickém Šenově za období protektorátu si můžeme demonstrovat na vzpomínkách Václava Huberta, který toto období zažil a byl tak laskav, že mi o osudu svém a jeho rodiny povyprávěl. Po odchodu českých obyvatel z Kamenického Šenova nastal akutní nedostatek sklářských řemeslníků. Továrny, které se v této lokalitě nacházely, stály. Chyběli zde skláři. Doba byla zlá, mnoho pracovních možností nebylo, tak se postupně někteří vraceli. Šenovští úředníci ve snaze nalákat zpět skláře slíbili, že pro děti těchto řemeslníků zajistí výuku v českém jazyce. Výroba tedy v Kamenickém Šenově pokračovala v omezeném množství i za války.³¹

Po skončení druhé světové války se zde měla situace změnit úplně. V mnoha ohledech nastalo období, jež mělo podobu sklářské výroby zcela převrátit. I přes počáteční demokratické uspořádání poválečného Československa se zde již v počátcích projevovaly vazby na Sovětský svaz, které se potvrdily ještě před skončením války podepsáním Košického vládního programu 5. dubna 1945. Ten ve své náplni zahrnoval i obnovu válkou poničeného průmyslu. V praxi to znamenalo, že většina soukromých podniků náležejících Němcům nebo soukromým vlastníkům měla být zkonfiskována

29 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 23.

30 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 66, 67.

31 HUBERT, Václav. *Osobní rozhovor*. Sklářské muzeum Kamenický Šenov, Březen, 2014.

a zabavena. ³² V Kamenickém Šenově takto zaniklo mnoho menších výroben, které měly být přetransformovány na velké průmyslové koncerny ovládané státem³³. Negativně se na podobě sklářství podílel i odchod německého obyvatelstva.³⁴

Podle kroniky města měl v květnu 1945 Kamenický Šenov 513 občanů české národnosti dále pak 4539 Němců, z nichž bylo 1030 nově příchozích z německého vnitrozemí. Poslední část tvořili polští, ruští, francouzští a angličtí zajatci. Toto složení obyvatel nám pomůže přiblížit rozsah a důsledek vysídlení. Pokud se podrobněji podíváme na vzniklou situaci, naskytne se nám dvě varianty, jak se mohl Kamenický Šenov s nastalou situací po válce vyrovnat³⁵.

První byl odchod Němců, ti byli převážně vlastníky místních sklářských podniků. Jejich absence zapříčinila, že město muselo nalákat nové obyvatele, kteří by tato místa nahradili. Nastalá situace nešla zajisté vyřešit během několika měsíců, nýbrž se jednalo o dlouhodobou transformaci. Druhým problémem poválečných let byla i následná přeměna, myšlená jak v ohledu správy, tak i uměleckého vyjádření. Tímto jsou charakterizována 40. léta 20. století v Kamenickém Šenově.³⁶

32 RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír. *Od minulosti k dnešku*. Vyšehrad, Praha, 2013. S. 499, 500, 501, 502, 503, 504.

33 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 68.

34 KIRSCH, Roland, pozn. 1, s. 69.

35 SOKA Česká Lípa. *Kronika města Kamenický Šenov 1945 až 1993*, S. 37.

36 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 36, 37.

4 Historie sklářské školy v Kamenickém Šenově

Sklářská úroveň během 19. století začala rapidně růst. Zpracovávaná surovina se vyznačovala tvarovou rozmanitostí a precizně odvedenou prací během zušlechťování. Pokrok doby se stal podnětem k tomu, že sklářská společnost musela začít uvažovat o tom, jakým způsobem si zajistí své místo mezi předními sklářskými odborníky³⁷. V Kamenickém Šenově začali místní obyvatelé tento problém řešit již v první polovině 19. století, kdy zde vznikla poprvé myšlenka odborného vzdělávání. Doba si nové formy přístupu k jednotlivým výrobním postupům vyloženě žádala.

4.1 Historie sklářské školy do roku 1918

První náznaky odborného vzdělávání spatřujeme v roce 1836. Požadavek byl vznesen od hraběte Rudolfa Kinského, který si plně uvědomoval potřebu zručných sklářských řemeslníků, protože chtěl v této oblasti zachovat dobrou sklářskou pověst.³⁸

Přípravné fáze se na čas zdržely kvůli tomu, že Rudolf Kinský zemřel dříve, než mohl být jeho plán uskutečněn. Druhým iniciátorem se stal vrchní purkrabí a místodržící šlechtic Karel Chotek. Úkolu se zhostil prioritně a do jeho realizace zapojil i další občany, v tomto případě krajského hejtmana Klecánka. V prvopočátcích se nejednalo o odbornou školu, jaké známe v dnešní době, nýbrž i ona musela projít svým vývojem³⁹.

První forma předznamenávající specializovanou instituci, která měla sloužit jako „Alma mater“ místním sklářům, byla nedělní škola kreslení. Tuto ideu se povedlo uskutečnit a v roce 1939 se v místní základní škole začalo vyučovat kreslení pod vedením Franze Josefa Müllera. Pokud bychom charakterizovali tuto ranou formu sklářské školy, byla primárně zaměřená na výtvarnou kultivaci jednotlivých sklářů.

37 DRAHOTOVÁ, Olga. *Historie sklářské výroby v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. S 320.

38 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 9.

39 SOKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, Iv. č 314, K. 75, *SPŠS oslavy-brožura k 90. letému výročí školy*.

Jak jsem výše zmínila, prvním učitelem byl Franz Josef Müller, byl to velmi nadaný malíř, i když jeho cesta za tímto zaměřením nebyla jednoduchá. On samotný započal svá studia v roce 1816 u Antona Edlera z Kytlic. Zde se pod jeho vedením věnoval malování skla. Jeho vrozeného talentu si všiml bratr Antona Adlera Josef, který mu následně nabídl práci pod sebou. Zde se věnoval těm nejtěžším dekorativním technikám, které se doposud na skle malovaly. Nasbíral mnoho zkušeností a stal se velmi dobrým malířem. Ačkoliv nepocházel ze zámožné rodiny, umožnil mu jeho otec studium na Akademii výtvarných umění v Praze.⁴⁰

Studium bohužel nemohl z finančních důvodů dokončit. Byl jedním z mála, u kterých platí to, že i přes nedokončené vzdělání, jeho výtvarné schopnosti neupadly. Brzy po tom, co se vrátil z Prahy, začal pracovat opět u Aloise Edlera. Od něj se ale za nějaký čas oddělil a založil si vlastní dílnu, která se stala za nějaký čas nejlepší z Kamenického Šenova. Právě díky jeho znalostem a talentu bylo Franzovi nabídnuto místo učitele kreslení v rané podobě sklářské školy v tuto dobu zaměřené na zdokonalování místních řemeslníků a sklářských obchodníků.⁴¹

Škola určitý čas fungovala, ale pokrok si žádal její specifitější zaměření než jen samotná výtvarná výchova. Odborná specifikace budoucí sklářské školy měla zprvopočátku svého působení existenční problémy. Jednalo se o školu, která ve světě zatím neměla obdoby, proto její založení provázela řada komplikací. Celý tento proces trval sedm let, než byla škola oficiálně otevřena.⁴²

První žádost o její zřízení byla směřována na ministerstvo vyučování, prostřednictvím kamenicko - šenovského obecního rady a starosty Dr. Josefa Mikše, který ke své žádosti připojil i návrh částečného zafinancování platů učitelů. Tento plán získal podporu od okresního úřadu v Děčíně a biskupské konzistoře v Litoměřicích a dokonce i od zemského školního úřadu. I přes sdílené sympatie k projektu sklářské školy nebylo požadavku vyhověno. Odpovědi se jim dostalo až 20. února 1852. V rozhodnutí

40 PALME, Franz Friedrich, pozn. 24, s. 43, 45.

41PALME, Franz Friedrich, pozn. 24, s. 46.

42 SOKA Česká lípa, pozn. 39.

z vysokého ministerstva se psalo, že tento typ školy není znám, proto se jim nemůže dostat finanční podpory a povolení jejího zřízení.⁴³

Přes počáteční zklamání se ale šenovští občané nevzdali a po dvou letech vznesli požadavek znovu. Tentokrát spis provázelo podrobnější seznámení se sklářskou produkcí v Kamenickém Šenově a obecní rada ještě připojila statistiku sklářských živnostníků a jejich význam pro celou oblast severních Čech. Nemluvili jen o Kamenickém Šenově a jeho produkci, nýbrž připojili i okolní vesničky, jako jsou například Kytlice, Prysk, Nový Bor, Falknov atd. Propracovanější spis s sebou přinesl očekávané plody, 13. ledna 1855 přišla kladná odpověď.⁴⁴

Od 13.března 1856 byla škola oficiálně otevřena. Na post ředitele školy byl dosazen prof. Jan Dvořáček. To znamenalo odchod Franze Josefa Müllera. I přes obsazení jeho místa spolu tyto dva umělci udržovali přátelské vztahy. Dvořáčkova odbornost a jeho dobré vztahy s místními skláři byly předpokladem pro kvalitní umělecký základ. Zprvu se vyučovalo jen několik dní v týdnu, žáci se učili kreslit a modelovat. Tato škola neměla ani svou budovu, nýbrž sídlila v tehdejší obecní škole, kde měla vyhrazenou jednu místnost.⁴⁵

V roce 1859 byla škola přesunuta za podpory ministerstva obchodu, který finanční injekcí umožnil koupit nové školní budovy č. p. 56, jenž sídlila vedle tehdejší obecní školy. Za pět let přešla pod toto ministerstvo pod názvem „Škola pro sklářský a kovový průmysl“. Díky této významné změně se ve škole rozšířil i počet vyučovaných předmětů. K doposud vyučovaným předmětům kreslení a modelování se zde přidaly i předměty spojené s praktickou částí zpracování skla a kovů. Umělecké zaměření, které se zpočátku na škole vyučovalo, bylo podmíněno výtvarnému vkusu daného období. Proto mezi pracemi lze najít předměty ovlivněné historismy, převážně novogotikou a renesancí. Mezi náměty se střídaly florální a figurální motivy. Přednostně se vyučovalo

43 SOKA Česká Lípa, pozn. 39.

44 SOKA Česká Lípa, pozn. 39.

45 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 10.

rytí a broušení, malování se na čas dostalo do ústraní. Nový výtvarný směr se přesněji definoval v 80. letech 19. století, kdy se ve škole změnil ředitel.⁴⁶

Architekt Leo Chilla, jehož do tohoto postu dosadili, zcela odlišně přistupoval ke koncepci výuky. Novými se staly předměty technického rázu, například technické kreslení, počty, fyzika, chemie. Z uměleckých předmětů přibylo malování podle přírody, nauka o stínování, kreslení podle modelů, nauka o ornamentech a heraldika. Z globálního hlediska byl tento náhlý vývoj nevyhnutelný, jelikož i společnost a svět se v mnohém rozvíjely.⁴⁷ To do jisté míry souviselo s objevem elektřiny a nástupem vědecko-technické revoluce. Nyní nebyl předpokladem pro úspěšné začlenění do společnosti člověk manuálně zručný, nýbrž zde hrál roli i předpoklad nějakého dalšího vzdělání.⁴⁸

Pro nastupující moderní společnost je tento jev zcela typický a v podstatě jen s malými změnami nepřekonaný do dnešních let. Co se týče uměleckého cítění a estetického vzoru, orientoval se na vídeňské prostředí, z jehož tvorby a námětovosti učitelé a studenti čerpali. Vídeň byla pro mnoho umělců velkým inspiračním vzorem. Pokud se podíváme na společnost a události, které provázely konec 19. století a počátek 20. století, zjistíme, že se společnost ještě více radikalizuje ve smyslu národního uvědomění. V praxi to znamenalo, že pokud by byla na sklářské škole v Kamenickém Šenově převaha v českém vedení, možná by se orientace na Vídeň stala problémem.⁴⁹ S tímto inspiračním vzorem nějaký čas škola pracovala a vytvořila mnoho krásných exponátů s orientálními, secesními a historizujícími vzory.⁵⁰

46 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 10, 11, 12.

47 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 10, 11, 12.

48 RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír, pozn. 32, s. 343, 344, 345, 346, 347, 348.

49 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 16

50 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 16, 22.

4.2 Historie sklářské školy v Kamenickém Šenově v období 1918 – 1945

Umělecké zaměření se změnilo až v roce 1918, kdy vznikl samostatný Československý stát, a vazby na Vídeň se zpretrhaly. Škola dostala nový název: „Německá škola pro sklářský průmysl“ a spolupracovala s ministerstvem školství a národní osvěty. Jak už jsem zmínila v předchozí kapitole, umělecká tvorba 20. a 30. let se souběžně rozvíjela s uměleckými směry a slohy. Proto můžeme najít mezi studentskými pracemi předměty ovlivněné stylem art deco a funkcionalizmem. Mnohé se změnilo, ale řada věcí zůstala. To se především týká kvality výuky, na které se nic nezměnilo. V následujících letech školu opouštěla řada umělců, kteří svými návrhy ovlivňovali tvorbu celé řady firem.⁵¹

Od 1. září 1926 byla správa školy svěřena do rukou novoborského ředitele Heinricha Strehblowa, fyzicky byla stále v Kamenickém Šenově. Zástupcem se stal Hermann Zeh, nicméně školy takto nesetrvaly dlouho, nýbrž se za tři roky znovu oddělily. Ve třicátých letech se také zmodernizovala brusírna. Novým vybavením byl pískovací box Maxe Tischera, takto se snažili velebit školu až do začátku druhé světové války. Období protektorátu Čechy a Morava, tedy od roku 1939, v budově nebyla zaznamenána skoro žádná aktivita, ale i přes to zde škola působila až do skončení druhé světové války.⁵²

4.3 Sklářská škola v Kamenickém Šenově v období 1945 – 1949

Rok 1945 se stal převratným právě ve všech ohledech, instituce prodělala změny ve všech sférách. Do pedagogického sboru byli dosazeni čeští odborní učitelé a rovněž ústav začali navštěvovat nově příchozí čeští žáci. Učitelský sbor se v této době utvořil převážně z části absolventů Umělecko průmyslové školy v Praze. Patří sem jména jako Josef Khýn, Ladislav Havlas, René Roubíček, Miloslav Hudík, Alois Hásek a mnoho dalších. Ti se do práce pustili s velkým odhodláním.⁵³

51 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 22, 31.

52 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 22,31

53 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 36.

Již v roce 1946 byla uspořádána v rámci 90 - letého výročí školy rozsáhlá výstava v prostorách školy. Proběhla v červnu 1946 a navštívilo ji mnoho lidí. Dalším úspěchem bylo přesunutí části této expozice do výstavních prostor sídla Družstevní práce na Národní třídě v Praze. Mnohé skutečnosti, se kterými se museli učitelé a žáci vyrovnávat, byly i změněný výtvarný vkus a požadavky doby. Tato etapa je charakteristická jak tvarovou nesourodostí, tak i novým názorem na podobu skla. V poválečných letech dávali učitelé velký prostor žákům, kteří pod jejich vedením uskutečňovali své návrhy. Možná i pro odlišný způsob výuky jsou tato léta brána jako něco nového. Převážně broušené sklo dostalo svou svébytnou podobu, o kterou se zasloužil odborný učitel René Roubíček.⁵⁴

Důležitým rokem se stal rok 1948, kdy vešel v platnost zákon č. 95/48 Sb. Ústavodárného Národního shromáždění o základní úpravě jednotného školství. Celková proměna školství umožnila školám v Železném Brodě a v Novém Boru zřízení čtvrtého maturitního ročníku. Vedení sklářské školy v Kamenickém Šenově se chtělo také připojit ke školám, kde by bylo možné ukončit studium maturitní zkouškou, ale bohužel jim byla tato výsada odepřena.⁵⁵

4.4 Sklářská škola v Kamenickém Šenově a současnost.

V současné době byla mediálně sklářská škola v Kamenickém Šenově hojně propírána. Od roku 2009 se nad jejím provozem stahovala mračna. Neustále hrozilo nebezpečí, že škola bude uzavřena. Jak už tomu bylo za její existence několikrát, měla být opět sloučena se sklářskou školou v Novém Boru. V letech 2009-2010 proběhla reportáž v televizi o studentech, kteří vyšli protestovat proti takové myšlence. Možná, že to bylo poprvé v historii školy, kdy se za její existenci postavili všichni její pracovníci i studenti. Nicméně až do dnešních dnů to zde vypadalo jako na horské dráze, chvíli se

54 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 40.

55 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 41.

ve společnosti drželo povědomí o tom, že se zavírat nebude, podruhé tomu bylo naopak.⁵⁶

Výuka je koncipovaná, tak aby student získal jak praktické, tak i teoretické znalosti různých technologických postupů zpracování skla a jiných materiálů. Všechny tyto dovednosti se snaží vyučující demonstrovat na názorných příkladech nebo prostřednictvím odborných exkurzí, které se zde pořádají v hojném počtu. Jednou z dalších iniciativ školy jsou i výměnné stáže zahraničních studentů, a to například z Rumunska, Vietnamu, USA a samozřejmě také ze své partnerské školy v Reinbachu v Německu.

Za dob mého studia jezdili na výměnný pobyt také studenti z Turnovské školy. Jejich zaměření bylo umělecké zpracování kovů a jezdili do Kamenického Šenova pracovat se sklem, naopak z Kamenického Šenova jezdili studenti do Turnova věnovat se kování. V současné době stojí v čele ústavu ředitel Doc., MgA., Pavel Kopřiva Ph.D, který se snaží různými způsoby školu propagovat, jelikož jako umělec je znám a i jeho kontakty na uměleckém poli jsou větší, začíná se, podle názorů některých lidí, škola opět vzpamatovávat po letech strachu, kdy očekávala svůj konec.⁵⁷

⁵⁶ *Sklářská škola v Kamenickém Šenově se nevzdává.* [online]. 2. 5. 2009, s. 1 [cit. 2014-07-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/88717-sklarska-skola-v-kamenickem-senove-se-stale-nevzdava/>

⁵⁷ *Oficiální stránky střední umělecko průmyslové školy sklářské v Kamenickém Šenově* [online]. [cit. 2014-07-12]. Dostupné z: <http://www.czech-glass-school.com/studium.html>

5 Proměna sklářské školy v Kamenickém Šenově v letech 1945-1948

V práci jsem použila dva časové rozsahy na porovnání některých prvků předválečné sklářské školy v Kamenickém Šenově, tedy instituce, která zde působila od roku 1856 až do konce druhé světové války spravované ryze německou správou a její českou mutací otevřenou v září 1945. Srovnávaným bodem z německé historie bude období od roku 1930. Tento rok slouží jako výchozí část, ve které je brán velký zřetel na celkovou proměnu německé sklářské školy, kterou prodělala od svého založení v roce 1856. Z historie české sklářské školy jsem se zaměřila na roky 1945 – 1948.⁵⁸

5.1 Srovnání situace sklářské školy v Kamenickém Šenově v období před druhou světovou válkou a po ní

Třicátá léta jsou na sklářské škole charakterizována jako období velkého rozkvětu, naopak od roku 1939, kdy vypukla druhá světová válka, jako doba velkého útlumu, a to nejen v dějinách školy, ale i ve sklářském odvětví vůbec. Pokud se podíváme do historie škol, využijí několika věcí k jejich porovnání. Tyto body jsou v nynějším případě chápány jako skutečnosti, jimiž jsou například školní osnovy nebo spolupráce s místními obyvateli a firmami, ale také například celková umělecká tendence. Pro přehlednou představu jsou tyto záležitosti velmi důležité z toho důvodu, že nám umožní představit si sklářskou školu jako instituci vedenou Němci, která ve třicátých letech dospěla do podoby vzniklé působením bezmála 89 let. Bezpochyby se do tváře Kamenického Šenova a vůbec této oblasti velmi zapsala. Naproti tomu stojí instituce otevřená v roce 1945, která je v českém sklářském povědomí chápána jako velký pojem a charakterizována jako revoluční.⁵⁹

Prvním porovnávaným aspektem shodným v obou institucích jsou učební osnovy. Mezi vyučovanými předměty se i v roce 1945 stále objevují hodiny jako je občanská a politická výchova, tělesná výchova, malování a leptání skla, rytí, broušení, kreslení

58 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov. *Kronika sklářské školy v Kamenickém Šenově založená 1966*. S. 47.

59 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47

a modelování podle přírody, měření a rýsování, nauka o tvarech, odborná chemie a technologie, jazyk příslušný té době (NJ, ČJ), jiný cizí jazyk, živnostenské počty, obchodní nauka. První změna se týkala jazykových předmětů, což je pochopitelný důsledek doby.⁶⁰

Tyto předměty jsem uvedla s ohledem na základní obory a délku studia, které byly nabízené před válkou a po ní. Co jsem neuvedla, jsou předměty, které německá škola nabízela v rámci navazujícího studia, tento rok „navíc“ je v literatuře nazývaný jako mistrovský ročník a v roce 1945 na sklářské škole chyběl.⁶¹ To mohlo mít několik důvodů, z nichž je obecně přijímaný fakt, že učitelé, kteří sem po válce přišli, sami v průběhu následujících let přicházeli na to, kterým směrem se vlastně výuka bude situovat a jakým uměleckým směrem půjdou. V neposlední řadě sbírali i pedagogické zkušenosti.⁶² Druhým faktem je i to, že první poválečný ročník měl jen 11 žáků a je dost možné, že by se další navazující roky takto brzy nevyplatilo otevírat.⁶³

Jiná situace nastala až v pozdějších letech. V roce 1948 se objevilo úsilí připojit se ke školám, jež prodloužily délku studia o 4. maturitní ročník v důsledku reformy školství, která proběhla v celé republice. I přes snahy obohatit studium o čtvrtý ročník se tyto tendence nepovedlo prosadit a studium zůstalo stále tříleté.⁶⁴ Možná se jednalo o první náznak toho, že se nad školou stahují mračna. V roce 1952 byla škola uzavřena. I přes to, že sklářská škola po druhé světové válce sedm let působila a dodala sklářskému světu mnohé významné umělce, situace jí nebyla tolik nakloněna jako za éry německého vedení.⁶⁵

60 SOMMER, Carmen . *Die Geschichte der Haideaeer- Scheinschönauer, Glasverdlusindustrie und ihr Strukturwandel nach der Neusiedlung im Raum Rheinbach vom verlags- zum Glasstkunshande wesbetrieht. Philosophischen Fakultät der Rheinischen Freidrich - Wilhems Universität zu Bonn, 1997, S. 314, 315.*

61 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 40.

62 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 48, 49.

63 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 54.

64 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 40.

65 SOMMER, Carmen, pozn. 60, s.

Pokud se tedy vrátíme zpátky k německé škole, je potřeba si uvědomit i celkovou dobu, ve které tu škola před válkou působila a brát na zřetel její celkově poklidný vývoj, díky kterému mělo vedení v podstatě velmi dlouhou dobu na prodiskutování existence čtvrtého mistrovského ročníku a zvážit, zda bude přínosný.⁶⁶ Kultivace školy se netýkala jen mistrovského ročníku, nýbrž se ve 30. letech vedení školy dohodlo a zřídilo při škole výzkumný sklářský ústav. To na ni vrhalo světlo významného sklářského institutu pro zdejší oblast.⁶⁷

Dobový faktor musíme v tomto případě aplikovat i na českou sklářskou školu v druhé polovině roku 1945. V tomto ohledu se zde promítá spíše hektičtější vývoj. Skončila válka a pozornost byla zaměřena spíše na zajištění správy školy a na stanovení základních učebních osnov, proto se zde pravděpodobně neobnovil čtvrtý ročník, který zde existoval před válkou a ani žádný výzkumný ústav⁶⁸.

Dalším porovnávaným bodem budou různé společensko – vzdělávací aktivity školy. V průběhu třicátých let se na škole v rámci výuky setkáváme s různými výukovými programy, které měly zajistit jak zlepšení výuky žákům, tak i částečné vzdělání ostatních obyvatel. Byly to například kurzy malování a jazykové kurzy pro všechny, nebo kurzy chemie pro rozšíření znalostí žáků, jejíž oblibě se těšila 30. léta 20. století.⁶⁹ Tento rys přispěl k tomu, že sklářská škola v Kamenickém Šenově fungovala do jisté míry i jako vzdělávací instituce pro veřejnost, a to až do vypuknutí druhé světové války, kdy její činnost byla omezena důsledkem dobové situace, která usměřňovala pozornost jinam.⁷⁰

Po válce se od této tendence z větší části upustilo, ačkoliv pramen ze spisů místní osvětové komise nám prozrazuje, že se něco málo dělo. V tomto spisu se nachází

66 SOMMER, Carmen, pozn. 60, s. 303- 323.

67 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 33.

68 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47, 48.

69 SOMMER, Carmen, pozn. 60, s. 322, 323, 324.

70 SOMMER, Carmen, pozn. 60, s. 322, 323, 324.

oznámení, ve kterém stojí, že se v prostorách místní sklářské školy konaly jazykové kurzy ruštiny pro začátečníky, kurzy češtiny pro začátečníky i pokročilé, kurzy českého pravopisu a v neposlední řadě kurzy češtiny pro děti od 7 do 10 let a děti od 11 do 15 let.⁷¹ Co se týče ostatní vzdělávací činnosti z poválečných let, není nijak zvlášť patrná. Doba si žádala odlišný přístup k okolní společnosti, čemuž se budu zabývat v kapitole věnující se kulturnímu vyžití žáků sklářské školy v Kamenickém Šenově.⁷²

Nejrozsáhlejší změna nastala v uměleckém vyjádření obou institucí. Zde lze vypořádat orientaci, která byla v předválečném a válečném období závislá na stylech, jež obecně převládaly ve všech sférách umění a architektury.⁷³ Mimo umělecké ladění se v období protektorátu setkáváme na škole i s předměty, které vyjadřovaly i politické přesvědčení.⁷⁴

Válečné období negativně ovlivnilo německou sklářskou školu. V mnoha ohledech nebyla situace jednoduchá. Převážná část lehkého průmyslu byla omezena, naopak veškerá pozornost byla hojně zaměřena na zbrojní průmysl. Produkce v Kamenickém Šenově za druhé světové války zastavena nebyla, zdejší továrny na zpracování skla stále produkovaly, i když za změněných podmínek, jež se projeví například ve vyhrocených vztazích mezi Čechy a Němci.⁷⁵ Jejich soužití se začalo měnit a velká část Čechů opouštěla Kamenický Šenov. Tento stav na krátkou dobu vyřadil místní průmysl z chodu. Pan Václav Hubert se k situaci vyjadřuje takto: „*Chyběli zde skláři. Bez Čechů nemohli nic dělat, úředníci přeci nemohou foukat sklo.*“⁷⁶

Pokud tedy budeme vycházet z předpokladu, že průmysl zde v omezené míře fungoval, tak do jisté míry vlastně zaručoval i existenci sklářské školy, která díky místní sklářské

71 SOKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, Iv.č 313, K 106.

72 .SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47.

73 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47.

74 LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 35.

75 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47.

76 HUBERT, Václav, pozn. 31.

produkcí vznikla. Jak jsem již uvedla na začátku, vše bylo válkou utlumené, proto vykazuje první polovina 40. let dvacátého století na sklářské škole jen nepatrnou aktivitu.⁷⁷ Její návštěvnost lze vyčíst z třídních knih⁷⁸.

Pro zajímavost jsem se rozhodla vytvořit stručný přehled o tom, kolik žáků se zde během let 1940 – 1945 vystřídalo.

Tab. 1: četnost žáků v jednotlivých letech od r. 1940 do první pol. r. 1945

Školní rok	I.ročník	II.ročník	III.ročník	Meisterfachschule
1940-1941	22 žáků	5 žáků	9 žáků	/
1941-1942	20 žáků	12 žáků	3 žáci	1 žák
1942-1943	20 žáků	20 žáků	7 žáků	3 žáci
1943-1944	30 žáků - z toho 9 nenastoupilo	19 žáků	17 žáků	6 žáků
1945 – první polovina roku	51 žáků - z toho 9 nenastoupilo	20 – z toho 7 vyškrtnuto	/	11 žáků ⁷⁹

Nemohla jsem uvést období protektorátu jako relevantní zdroj při porovnání se sklářskou školou v Kamenickém Šenově po druhé světové válce, jelikož bych představila předchozí instituci (tedy tu německou) jen ve velmi omezeném světle. Z toho důvodu jsem se rozhodla použít i pro srovnání léta 1930 -1939, ve kterých se dle mého soudu instituce ustálila v pevnější formě a také zažila velmi úspěšná léta.

Důležitým faktorem byla také sociální stránka školy, tedy vztahy učitelů a žáků, které měly v německé škole spíše klasickou formu, tedy striktní odměřený přístup učitele k žákovi. Tento postoj se naopak v českém ústavu velmi změnil a nabral podle pana

⁷⁷ LANGHAMER, Antonín, pozn. 25, s. 35.

⁷⁸ SOKA Česká Lípa. Sklářská škola (německá) Kamenický Šenov časové období 1856 – 1945, IV.č 81, 78, K 5, *seznamy žáků*.

⁷⁹ SOKA Česká Lípa, pozn. 78.

Roubíčka spíš podobu velké rodiny.⁸⁰ Změna, která zde nastala po skončení druhé světové války, byla velmi radikální, neboť se v tomto případě tvořil úplně nový umělecký směr, který měl prezentovat poválečnou sklářskou tvorbu⁸¹. Tehdejší odborný učitel René Roubíček na to vše vzpomíná takto:

„Bylo to fantastické. Okamžitě jsme chtěli udělat výstavu nového českého skla. Ještě ke všemu ti žá, jak byli nadšený do práce. Dva byli dokonce stejně staří jako já. S těmihle lidmi jsme byli schopný udělat okamžitě výstavu. Bylo cítit všude velké nadšení po té válce.“⁸²

Rok 1945 byl vnímán jako něco zcela výjimečného, lidé se mohli svobodně vyjadřovat. Ačkoliv bylo toto období v mnohém tak revoluční, co se týče pojetí uměleckého ztvárnění skla, existoval zde i názor, že technické zpracování skla by mělo být stále na prvním místě. V tomto okamžiku zde nastal mírný střet zájmů. Na škole působily 2 výtvarné názory. Jeden představoval René Roubíček, jednalo se o výrobky zcela odlišné od předešlé sklářské tvorby, nové sklo, konkrétně to broušené, vynikalo jakousi expresivní náladou, s jakou se v předešlých letech nesetkáváme.⁸³ S každým vybroušeným tvarem je cítit stopa brusičského stroje, která je zde přiznána nikoliv jako technika, ale jako způsob, jak vyjádřit emoce a vlastní názor. *„Tímto byla poprvé do jisté míry formulována otázka ateliérového skla.“⁸⁴* Na druhé straně zde byli absolventi Štíplova ateliéru, kteří byli v mnohém konzervativnější, jednalo se o ředitele Havlase a profesora Hásku. Tyto spory se za čas urovnaly samy. Tak jako za válečného období, se i dnes zde můžeme setkat s předměty podbarvenými dobovou náladou, která převládala po válce.⁸⁵

80 ROUBÍČEK, René. *Osobní Rozhovor*. Praha, 2014.

81 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 47

82 ROUBÍČEK, René, pozn. 81.

83 ROUBÍČEK, René, pozn. 81.

84 MEZINÁRODNÍ symposium rytého skla, Kamenický Šenov, 23-29. září, 1996. S. 54, 55.

85 ROUBÍČEK, René, pozn. 81.

Posledním faktorem, který lze vypožorovat, je spolupráce s místními firmami, z níž nejpatrnější zůstává spolupráce s firmou Lobmayer. Ta ve svých řadách zaměstnávala absolventy a učitele sklářské školy po několik desítek let. Po skončení druhé světové války její německy mluvící majitel Stefan Rath byl jedním z mála Němců, kteří v Kamenickém Šenově zůstali. On sám chtěl nadále se sklářskou školou spolupracovat.⁸⁶ V rámci devadesátého výročí školy 30. června 1946 zaslal dopis řediteli Havlasovi, ve kterém stálo:

„Vážený pane řediteli!

Dovolte mi jako nejstaršímu ze zdejších sklářských průmyslníků, abych Vám vyslovil k devadesátiletému jubileu založení sklářské odborné školy v Kamenickém Šenově mé nejsrdečnější blahopřání.

Je tomu skoro přesně padesát roků, co jsem přišel poprvé do Kamenického Šenova a školu navštívil. Tento ústav vzhlíží nad slavnou minulost, byl zřízen v roce 1856 zdejším dělnictvem k dalekosáhlé podpoře zdejšího sklářského průmyslu, a pokud se pamatuji, byl první živnostenskou školou na kontinentě vůbec. Jako první ředitel byl dosazen Jan Dvořáček, pod jehož velením byl ústav zveleben a jeho působení bylo všemi zhodnoceno. Jeho památka je zvláště mezi námi staršími stále živá. S ním jsem sice nebyl v osobním styku, ale zato se všemi jeho nástupci a s většinou učitelů na ústavě působících, těm všem vděčím za plodné myšlenky.

První vedoucí našich dílen pocházel z učitelského sboru Vašeho ústavu, dva z pozdějších profesorů byli u nás jako kreslič a rytci činní. Doufám, že dobré styky, které byly vždy mezi školou a mým podnikem, budou i nadále.

⁸⁶ SOKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, K. 106, *Kronika*, S. 37. Z kroniky města se v květnu 1945 Kamenický Šenov skládal z 513 občanů české národnosti dále pak 4539 Němců z níž bylo 1030 nově příchozích z německého vnitrozemí. / RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír, Pozn. 32, s. 499, 500, 501, 502, 503, 504. Hromadný přesun německých občanů byl výsledkem jednání, které proběhlo 5. dubna 1945 a ve kterém se projednával osud těchto lidí. /SOUKROMÝ ARCHIV pana Vladimíra Kopeckého. *Spis o historii firmy Lobmayer*. Kamenický Šenov, červenec, 2014. Pan Stefan Rath a jeho firma Lobmayer v Kamenickém Šenově působila až do roku 1948, po té byla znárodněna.

Prosím Vás, abyste přijal k tomuto jubileu, které vaše škola dnes slaví, přiložený pohár a přeji Vám a ústavu ještě jednou vše nejlepší do budoucnosti.

*Kamenický Šenov 30. června 1946 za J.a L. Lobmeyera podepsán Štefan Rath.*⁸⁷

Tato spolupráce opravdu na krátký čas navázala tam, kde v předchozích letech skončila.⁸⁸ Jako příklad lze uvést fakt, že se pan Václav Hubert uplatnil po vystudování sklářské školy v Kamenickém Šenově jako rytec firmy Lobmayer⁸⁹. Od roku 1948 se podoba místních firem proměnila, pozornost směřovala více k Novému Boru. Podnik Borokrytal, n.p. Nový Bor byl jedním z finančních partnerů, kteří se podíleli na zafinancování místního učňovského internátu.⁹⁰

Poslední věcí, kterou měly školy společné, je účast na různých výstavách. Tato skutečnost je podle mého názoru důsledkem dlouholetého trendu, který přetrval až do dnešních let a zůstal prakticky nezměněn. Fakt, který přispívá jednotlivým sklářským školám na prestiži už od 19. Století, jsou různé úspěchy ať už na regionálních, celorepublikových, ba dokonce světových výstavách⁹¹. Důsledkem toho se škola lépe prezentuje veřejnosti a stává se lukrativním místem, kde by mládež, která se rozhoduje, co bude studovat po základní škole, našla své uplatnění. Tato skutečnost byla vždycky jednou z hlavních priorit a zůstává stejná.⁹² Rámec kapitoly je do jisté míry vyčerpán, jeho účelem bylo najít společné, ale i odlišné prvky sklářské školy ve dvou časových pásmech a v problematice pro danou dobu specifickou. Pro mě je velmi důležitý i společenský a každodenní život na škole. Mnohé práce se zaměřují právě na tyto body, které jsem v této kapitole shrnula a porovnála.

87 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 45. Devadesáté výročí je spojené s první poválečnou výstavou ryze českého skla, během jednoho roku tu bylo nashromážděno 246 prací.

88 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 45.

89 HUBERT, Václav, pozn. 31.

90 SOKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, Iv. č. 160, K. 33, *Rozpočty*.

91 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3, s. 8-35.

92 LANGHAMER, Antonín, pozn. 3.

5.2 Vzpomínky pamětníků - období 2. sv. války a počátek školního roku 1945.

5.2.1 Václav Hubert

„Naše rodina, to byli povětšinou samí skláři a i tato oblast byla vesměs sklářská. Po příchodu Hitlera většina sklářů utekla do vnitrozemí, tak tomu bylo i v případě naší rodiny. Po nějakém čase dostal tatínek dopis z Kamenického Šenova, ve kterém stálo, aby se místní skláři vrátili. Zdejší továrny stály, úředníci přeci nemohou foukat sklo. Také slibovali, že pro jejich děti bude zajištěna výuka v českém jazyce. To jsme měli ohromnou radost! Tak jsme se vrátili do Kamenického Šenova, potkal jsem se svým kamarádem, který tu se svou rodinou byl dříve, a ptám se ho: Fando je tady nějaká česká škola? On odpověděl: Ne. Tak nás nahnali do německé školy (do měšťanské školy). My jsme neuměli ani slovo německy. Vzniklo tady jakési nepřátelství. Němci na nás koukali jako na méněcennou rasu.

Já jsem se chtěl být původně kovářem. Díky válce a zdravotnímu stavu mi tatínek řekl: „Půjdeš do sklářské školy a až to praskne (až bude Hitler poražen), tak půjdeš na kováře.“ Tak jsem šel dělat zkoušky na sklářskou školu a ty jsem také udělal. Já a Sláva Holíků. Hned po té přišel za mým tatínkem školník Netolický a řekl mu, že na sklářské škole nemůžeme studovat, protože jsme protektorátní příslušníci. Naše maminky to takhle nenechaly, šly za starostou a dožadovaly se vysvětlení, proč jejich synové nesmějí studovat, starosta je poslal s tímto problémem do Děčína, kde také neuspěly.

Opět se s žádostí obrátily na starostu Kamenického Šenova, ten toho měl už dost, praštil do stolu a řekl, že tedy nařízení protektorátu poruší. Napsal, že povoluje, abychom studovali na místní sklářské škole, tak jsme nastoupili se zpožděním do školy. Sláva šel skrz malírnu a ten učitel řekl: „Ty budeš tady malovat“ a mě si vzal ten Glezner do rytebny. Byl hrozný nacist, ale v práci se neprojevoval.

Já jsem tam měl kamaráda Němce, byl invalida, vozili ho na vozejkou, měl špatné srdce. Paul Schimel se jmenoval, toho jsem měl tak rád, toho kluka. O Paula jsem se staral jako o bratra. Jednou se stalo, že jsme ryli a on omdlel a spadl, tak jsme běželi do malírny pro pomoc, někteří kantoři byli tak zfanatizovaný tím Hitlerem. Jeden dokonce

prohlásil: „Takovýhle lidi by neměli žít.“ To byla ohromná hrůza. A přitom v Šenově byla spousta Němců, kteří byli hodní. Ke konci války jsme dokonce jeli do Polska, celá škola šla kopat zákopy. Já jsem tam onemocněl spálou, bylo štěstí, že jsem se vrátil.

No a po té válce to bylo hold něco nádherného, to přišli naši čeští kantoři. Já budu jmenovat toho, kterého jsme měli nejvíce rádi, to byl profesor Hásek. Rád na něj vzpomínám, byl dobrák, nosil nám buchty od manželky. Spíš jak učitel to byl takový táta. Když jsem později učil, vzal jsem si příklad z něho. Byli tady také jiní výborní učitelé, jako třeba Roubíček, Havlas.

Havlas to byl ředitel, jednou jsme měli večer kroužek rytí, žáci byli hluční a on je ani neokřiknul, tak jsem je musel nenapomenout já. Nás se tady sešlo po válce těch českých žáků kolem 15, teď si nevzpomínám přesně. Mému kamarádovi za války například nebylo povoleno studovat na sklářské škole, musel tedy dělat v dole, no a po válce jsme se tady shledali.

Během války jsem si zalíbil techniku rytí, a proto jsem už nešel na toho vysněného kováře. Nakonec jsem býval v dílně i přes čas. Celkově jsem dochodil na sklářské škole necelých 5 let, jelikož jsem začal již za války, tam jsem odchodil bez dvou měsíců tři roky. Po válce mi to bylo bráno jako jeden rok.“⁹³

5.2.2 Marta Čechová

„Byl rok 1945. V Kamenickém Šenově byla převážná část německého obyvatelstva, Čechů tu bylo málo. Po zabrání Sudet musela většina Čechů odejít, mezi nimi i já a moji rodiče. Babička a dědeček tady zůstali, protože tady měli dům a nechtěli ho opouštět. Když jsme je chtěli navštívit, byla potíž se sem dostat, v Šenově to bylo jiné území a my jsme museli mít pasy. V roce 1945 jsme se sem s rodinou vrátili.

Sklářskou školu přebíral Khýn už v srpnu. Byl tady jediný, kdo jí na začátku spravoval. Musel získávat postupně žáky a i učitele. Tady začínali vlastně všichni znovu, jak ti žáci, tak ti učitelé. Hledaly se nové směry jak ve výuce, tak i v tvorbě. Zkoušky na školu probíhaly postupně, když jsem tam v září přišla, tak nás ze začátku bylo snad jen pět.

93 HUBERT, Václav. *Osobní rozhovor*. Sklářské muzeum, Kamenický Šenov, červenec 2014.

O existenci školy se postupně dozvíдалo i okolí, přijížděli dokonce i z Moravy. Zprvu tu pro přespolní studenty žádný internát nebyl. Prvních pár dní bydleli v domě na náměstí. Za války to bylo ubytování pro Němce, kteří utíkali před frontou, po válce se to vyprázdnilo, a ti kluci tam těch prvních pár dní bydleli. Nebyly tam ale dobré hygienické podmínky. Postupně, jak se přidělovaly domy, tak byl k těmto účelům přidělen jiný dům. Ti kluci si ho sami museli vybudovat, nabrat si nábytek, tenkrát se nábytek z opuštěných domů stahoval do místní sokolovny a bylo ho dostatek. Potom se tam orientoval i jejich kulturní život.

Dokonce tam za nimi chodili i učitelé a diskutovali o tom, co bude se školou a vzájemně si radili. Jak už jsem řekla, někteří žáci byli věkem těm kantorům velmi blízko a měli za sebou už nějaké praktické zkušenosti. Například, jak se vypaluje v peci, na kolik stupňů se pec nastavuje. Já si pamatuji, že naše výrobky vypalovali moji starší spolužáci.

V roce 1945 jsme neměli žádné učebnice, celkově ten začátek byl takový živelný, předměty, jako byly počty, čeština atd., nás chodili vyučovat učitelé ze základní školy. Ruštinu nás ze začátku učil jeden žák, to byl takový filozof, sečtělý a patřil právě k těm nejstarším, takto to nemohlo zůstat moc dlouho, tak nás pak učila paní Zálešáková, ta přišla z Podkarpatské Rusi. Hodně studentů bylo už po vyučení a skoro dospělých, takže mezi námi byl velký věkový rozdíl. Celý měsíc tak, jak se Kamenický Šenov osidloval, přibývali i žáci do školy.“⁹⁴

5.2.3 René Roubíček

„Na UMPRUM jsem chodil do ateliéru profesora Holečka a ten pocházel z Borské školy. Po záboru pohraničí se dostal do Prahy na umělecko-průmyslovou školu, prostřednictvím svých žáků si vlastně profesor Holeček vynutil vlastní ateliér skla navzdory tomu, že už tam od nedávna existoval tento ateliér, který vedl profesor Štipl. Já jsem byl první ze žáků, kteří tam studovali na základě řádného přijímacího řízení. Vesměs se tam sešla skupina, která absolvovala Borskou školu.

Po válce jsem působil na Ústředí výboru mládeže za obor umění. Moji spolužáci Stanislav Libenský a Josef Khýn a ještě další, dohromady jich bylo asi pět, za mnou

94 ČECHOVÁ, Marta. *Osobní rozhovor*. Kamenický Šenov, červenec, 2014.

přijeli do Prahy, že v Boru založili blok českého skla a jestli se k nim přidám, že potřebuji vedoucího. Tak jsem se dostal na sever. Původně jsem chtěl působit v Novém Boru, o Kamenickém Šenově jsem vůbec nevěděl, protože jsem znal jen kluky z Nového Boru.

Dopadlo to tak, že Stanislav Libenský a Josef Khýn zabírali školy v Novém Boru a v Kamenickém Šenově. Libenský zůstal v Novém Boru a Khýn se přesunul do Kamenického Šenova. Nakonec jsem tedy byl požádán, jestli bych nešel do Kamenického Šenova učit. Na počátku se zde vytvořilo trošku napětí, protože my jsme tu školu ze začátku trochu okupovali, což neodpovídalo úředním postupům. Jak jsem zmínil na začátku, na UMPRUM byly 2 ateliéry, Holečekův a Štíplův. My jsme byli Holečkovci a tem Štíplovcům se to nelíbilo, proto si prostřednictvím ministerstva zde také vynutili nějaká místa.

Takto sem přišel například Havlas a Hásek. Havlas byl na Umprum asistentem školy profesora Štípla, my jsme na té UMPRUM byli vlastně vetřelci. Toho sem dostali úředně a my jsme sem přišli revolučně. Havlas byl naším ředitelem, ale pro žáky jsem byl ředitelem já, tak jsme si se žáky rozuměli. Úředně měli mít oni navrch, ale ve skutečnosti tomu bylo jinak.“⁹⁵

95 ROUBÍČEK, René. *Osobní rozhovor*. Kamenický Šenov, červenec, 2014.

6 Každodenní život ve škole.

Když si shrneme materiály, které se doposud zabývaly obdobím sklářské školy v Kamenickém Šenově v letech 1945 -1949, můžeme o nich říci, že jsou poskládané z jakýchkoli útržků, jež se v nevelkém množství zachovaly. Opomíjenou částí, které není dle mého soudu věnována pozornost, je každodenní život ve škole. Pokusím se tedy prostřednictvím dochovaných materiálů, v tomto případě zápisů ze Studentské ústřední rady a školního časopisu, tento život přiblížit.

Školní časopis ze sklářské školy v Kamenickém Šenově prodělal od svého vzniku řadu změn. První číslo je datováno 14. 10. 1946. Datum se dozvídáme z prvního článku na straně jedna a podle všeho vznikl na hodině občanské výchovy. Jeho založení se tedy vztahuje na tuto hodinu a den. Jedná se tedy o velmi rané periodikum. Pokud se podíváme na jeho počáteční formu, setkáme se s nesourodostí uspořádaných informací, neboť se jednalo jen o oběžník historicky prvního školního časopisu a také jediný přesně datovaný. Časopis měl podle plánu vycházet v časovém intervalu každých 14 dní, proto se dají následná vydání odvodit. Druhé číslo vyšlo okolo 28.10. - 28. 11. 1946 a poslední dochované číslo z roku 1946, je vánoční číslo datované okolo 1.12. - 13. 12. 1946.⁹⁶ Z načerpaných informací se jednalo o časopis, jenž má být společnou prací učitelů a žáků, kteří do něj budou společně přispívat. Šéfredaktorem se stal René Roubíček a jeho zástupcem byl Jaroslav Petrák. Cenu stanovili na 2 Kčs.⁹⁷

Poslední informací, kterou bych zde měla zmínit, je název časopisu. V tomto případě se nám odpověď nabízí až z druhého čísla, neboť první vydání bylo bez názvu. Časopis měl být společným dílem žáků a učitelů, proto i jeho název byl kolektivním dílem a zněl „Něco by to mělo“.⁹⁸ Od pamětnice Marty Čechové se dovídáme, že toto pojmenování vzniklo na základě věty, kterou říkal s oblibou ředitel Havlas svým žákům.⁹⁹ Celkově se

96 Poslední 2 data byla odvozena od intervalu, ve kterém časopis vycházel, protože v žádném z jeho článku nebylo možno vyčís přesnou dataci.

97 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea. *Něco by to mělo*. Kamenický Šenov, Sklářská škola, číslo první, říjen, 1946.

98 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea. *Něco by to mělo*. Kamenický Šenov, Sklářská škola, číslo druhé, listopad, 1946.

99 ČECHOVÁ, Marta, pozn. 94.

pod tímto jménem dochovaly první tři čísla z roku 1946. Škola byla v roce 1952 na čas uzavřena a převážná část dokumentace byla zničena. Ředitel Havlas v dopise datovaném 22. 1. 1956 napsal: „*Na sklářské škole v Kamenickém Šenově jsem řediteloval až do jejího zavření, kde jsem po té v roce 1953 prováděl likvidaci této školy.*“ I tato skutečnost přispívá k objasnění situace, proč se nedochovalo více záznamů z této doby.¹⁰⁰

Nicméně další informace lze načerpat již z novějšího čísla školního časopisu z roku 1949. Zde můžeme zaznamenat celkovou kultivaci, neboť se již z titulního čísla můžeme dozvědět, že časopis byl nyní dílem nejen redakce, ale také SČM a SÚR. Zapojení více členů a organizací mělo lépe přispívat k celkové spolupráci na škole. Jak jsem již zmínila výše, dalším pramenem, který jsem zařadila do celkového rozboru aktivit vykazovaných na škole, jsou dochované zápisy ze Studentské ústřední rady. Tento materiál má zcela jinou povahu nežli časopisy, které vesměs informují o dění na škole a baví čtenáře. Ze zápisů SÚR se dozvídáme o konkrétních plánech pro dané období.

6.1 Rozbor školních časopisů

Prostřednictvím těchto materiálů bych se chtěla pokusit rekonstruovat události ve škole, které doposud nebyly publikovány, jelikož jejich významu nebyla přikládána příslušná váha. Pokud bychom shrnuli situaci od prvního září 1945, víme, že do prvního ročníku nastoupilo celkem 11 žáků. Jejich počet se během prvního roku zvýšil o 8 žáků. Celkový počet studujících se v následujících letech ustálil na průměrném počtu kolem 10-20 žáků z každého ročníku.¹⁰¹ Postupem času se tedy tato skupina rozrostla do takové míry, aby se lépe mohla účastnit různých občanských aktivit. Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, ve které jsem porovnávala německou školu s českou, opět musím připomenout dobovou náladu na škole po válce, na kterou kladl důraz René Roubíček: Podle něj tyto vztahy spíše připomínaly druhou rodinu než školní

100 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 58, s. 46.

101 LANGHEMER, Antonín, pozn. 25, s. 37, 38.

prostředí¹⁰². Možná proto se zde studenti mohli vyjádřit bez obav, že jejich článek bude cenzurován.¹⁰³

Hned v roce 1946 se můžeme přesvědčit o tom, jak se proměnila morálka a přístup studentstva k výuce a celková motivace k práci. Pokud bychom tedy chtěli podrobit tuto proměnu srovnání, musíme se vrátit zpět do září 1945, tedy do roku, kdy bylo vedení i žáci směřováni velkou společnou motivací způsobenou koncem války¹⁰⁴. Naproti tomu jen o rok později se setkáváme se střetem zájmů mezi studenty.¹⁰⁵

V říjnu 1946 se poprvé formulovala mezi studenty myšlenka, podle které se měl vybrat nejlepší student ze všech oddělení a ročníků. V rámci školy se tedy ustálila jakási podoba klausurních prací známá i z mladšího období. Jak na tento návrh reagovali studenti, kteří na školu nastoupili hned po válce? Vesměs negativně¹⁰⁶. I přes střet zájmů se podoba školních soutěží ujala a měla pozitivní vliv na motivaci studentů¹⁰⁷. Jedním z vysvětlení, proč na tuto soutěž ve studijních výsledcích reagovali starší spolužáci negativně, přispívá i skutečnost, že byli o dost starší než nově příchozí patnáctiletí studenti, tudíž měli nastaveny hodnoty pro práci trochu odlišněji¹⁰⁸.

Další aktivitou, kterou přispívali studenti do celkového prostředí školy, byl kroužek ochotníků – divadelní kroužek sklářské školy. Tento divadelní soubor nejprve přišel s inscenací Paličovy dcery, se kterou sklidil velký úspěch. Proto po té ztvárnili i hru od F.F.Šamberka Palackého třída 27. Tato kulturní oblast přispívala k celkovému propojení

102 ROUBÍČEK, René, pozn. 81.

103 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 94, s. 1.

104 LANGHEMER, Antonín, pozn. 3, s. 36, 37.

105 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 94, s. 1, 2.

106 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 94, s. 1, 2

107 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea. *Práce a doba*. Kamenický Šenov, Sklářská škola, únor, 1949.

108 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 94, s. 3.

školního prostředí s širší veřejností. Z dalšího bádání nelze s přesností určit, do které doby tento soubor existoval¹⁰⁹.

Nyní bych se chtěla zaměřit na časopis jako prostředek politické propagandy, se kterou byla mládež na sklářské škole v Kamenickém Šenově konfrontována. Politicky laděné články byly vesměs v nemalém množství zastoupeny v každém čísle. Prostřednictvím těchto článků se vštěpovalo do povědomí žáků politické smýšlení a tím si i částečně společnost vychovávala do budoucna takové členy společnosti, kteří věřili slovům komunismu.¹¹⁰ I když příklon ke komunismu je patrný už dříve, Václav Hubert mi k tomu řekl následující: „V Kamenickém Šenově se koncentrovala řada Němců, kteří byli komunisti. V třicátémosmém sem utíkalo mnoho Němců, tady byla silná komunistická organizace.“¹¹¹ Zde se podle všeho tito političtí uprchlíci seskupovali a navzájem si pomáhali.¹¹²

V letech 1947 – 1948 se časopisy nedochovaly. Tuto mezeru se pokusím vyplnit v kapitole nazvané vzpomínky pamětníků. Pro představu jsem do této kapitoly zařadila i novější časopis, který vyšel v roce 1949. Důležitou informací je, že toto číslo mělo již nový název a to „Práce a doba“. Na titulním listě se nacházejí tři zkratky a to SŠ, SČM a SÚR. První zkratka označuje Sklářskou školu, druhou se skrývá Svaz Česko-Slovenské mládeže a poslední je Studentská ústřední rada (dále jen SŠ, SČM, SÚR). Také cena se zvýšila na 3 Kčs. Tím pádem si můžeme udělat představu o tom, kolik lidí se na vycházení časopisu v roce 1949 podílelo.¹¹³

Co zůstává stejné, jsou politicko propagandistické komunistické články, které lze v roce 1949 očekávat. Otázkou zůstává, proč se název „Něco by to mělo“ změnil. V této situaci s přesností nevíme, jestli tato verze přestala vycházet nebo se jednalo o tentýž

109 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 95. s. 10.

110 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 94, 95, 104.

111 HUBERT, Václav, pozn. 31.

112 HUBERT, Václav, pozn. 31.

113 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 104, titulní list.

časopis, který se časem jen přejmenoval anebo jestli se jednalo úplně o odlišný časopis. Vzhledem k množství lidí, kteří se v časopise „Práce a doba“ podíleli na jeho přípravě, se přikláním k teorii, že tento tisk mohl být výsledkem celkových politicko-kulturních změn, které se odehrály po únoru 1948. Moje hledisko nebude zřejmě nikdy s přesností potvrzeno, protože zde chybí linie, ze které by tyto informace bylo možné získat a následně zrekonstruovat.

Novými informacemi jsou různé kulturní akce, kterých se škola v rámci stmelování účastnila. Tím bylo například pořádání Mikulášské zábavy, plesů, ale také účast na krajských lyžařských závodech v Telnici. V roce 1949 se také do podoby školy plně adaptovala soutěž, kterou si v roce 1946 žáci vymysleli a která zde zdomácněla a o jejíchž výsledcích žáci informovali prostřednictvím časopisu.¹¹⁴

Důležitým aspektem studentského života byla i kultura bydlení, jak je tato rubrika nazvána. Je zde popsána situace, ve které se v roce 1949 nacházeli přespolní, studující na sklářské škole. Jedná se o internát¹¹⁵. Z archivního materiálu pocházejícího ze SoKA z České Lípy, kde je uložena korespondence mezi sklářskou školou, Borskými sklárnami a městským úřadem v Kamenickém Šenově z let 1948 - 1949, se dozvídáme o tom, že na místním internátě č.p. 446 neznámý pachatel poškodil vodovodní potrubí, čímž prakticky odříznul i topení. Tato věc se podle všeho projednávala a sponzorský dar na opravu topení poskytly Borské sklárny, Městský národní výbor a také spojené lustrárenské závody Kamenický Šenov, pod které měl internát spadat. Podle informací z článků se vyřízení značně protahovalo, než se začalo něco dělat.¹¹⁶

Situace byla o to kritičtější, že na místním internátě bylo v zimě 0 stupňů. Další velké mínus byl i fakt, že pro vodu si museli studenti chodit do prvního patra¹¹⁷. V rámci této

114 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 104, 5, 6, 8.

115 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 104, s. 12.

116 SoKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, Iv. č. 282, K. 72, *Stavební řízení*.

117 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov – archiv muzea, pozn. 104, s. 12.

rozsáhlé opravy byla naplánovaná i dostavba chybějící jídelny. Oprava a dostavba byla vypočítána na 1 000 000 Kčs a byla dokončena až v roce 1950.¹¹⁸

6.2 Rozbor zápisů Studentské ústřední rady

Jedním z materiálů reflektujících část poválečného života ve škole jsou zápisy ze studentské ústřední rady. Jako ukázka, prezentující nám pohled do školní samosprávy, se jeví jako velmi přínosný pramen. Na začátek bych chtěla vysvětlit několik málo formalit. Zprvu bych chtěla představit studentskou ústřední radu, její povinnosti a funkce ve škole. Po té se krátce zmíním o svazu československé mládeže v Kamenickém Šenově, jejíž členové se na chodu a plnění práce na škole také hojně podíleli.

Studentská ústřední rada měla na starosti povinnosti týkající se studijních záležitostí. Měla za úkol správně motivovat všechny studenty k nejlepším výsledkům, její zástupci byli voleni z řad studentstva. Tato rada měla i za úkol řídit ostatní sdružení v rámci školy. Jak už jsem zmínila, další nemalou skupinou byl Svaz československé mládeže, který v rámci této rady také zasedal. Jeho úkolem bylo motivovat studenty ze svých řad k lepším pracovním výsledkům. Naskýtají se tedy dvě varianty, jak působit na morálku studentů prostřednictvím těchto dvou skupin.¹¹⁹

Na schůzích se schvalovalo veskrze vše od rozpočtu, až po rozdělení práce mezi jednotlivé svazy. Tato skutečnost nám zase nabízí pohled, do jaké sféry škola zasahovala. Je velká škoda, že se zachovaly spisy jen z roku 1948. Z tohoto roku máme celkem dvacet záznamů o schůzích ústřední studentské rady, z toho je 14, které mají formu jen prezenční listiny, a nelze z nich zjistit nic konkrétního, jsou to data: 14. 2., 5. 4., 9. 4., 15. 4., 26. 4., 4. 5., 31. 5., 1. 10., 4. 10., 5. 10., 19. 10., 21. 10., 10. 11. Zbýlých 6 zápisů nám prozrazuje jen něco málo o tom, co se v roce 1948 na sklářské škole v Kamenickém Šenově dělo. Jsou to data: 17. 2., 3. 3., 22. 6., 5. 9., 19. 10., 10. 11.

118 SOKA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990, Iv. č. 317, K. 75, *Organizace a hospodářství*.

119 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov. *Zápisy ze SÚR 1948*. Kamenický Šenov, Sklářská škola, 1948.

Co lze zjistit z těchto pozůstatků, jsou sociální otázky školy. V tomto případě se zde projednávaly seznamy žáků účastnících se v rámci školy prohlídek s jejich financováním, vybírání záloh na vstupné, ale také zajišťování slev. To nám odkrývá další z aktivit, kterou škola pořádala, a to jsou exkurze pro studenty. Mezi další náplň patřila starost o zajištění a vyzvednutí přídatkových lístků na jednotlivé měsíce. Z toho vyplývá, že studenti dostávali příspěvek na jídlo, což je také velmi zajímavé zjištění.¹²⁰

Samospráva byla vždy hybnou pákou školy, proto nás zavádí hlouběji do problematiky jejího financování. Pro tyto účely si zástupci SÚR na rok 1948 schválili dva kontrolory účtů, aby zajistili jejich přehlednost. Plán na tento rok byl následující: plnit práci s takovým nasazením, aby splnila to, co v minulém roce, v tomto případě v roce 1947. Tímto můžeme odvodit, že rok 1947 byl v této oblasti poměrně uspokojující, jinak by si ho SÚR ne zvolila jako jeden z bodů, kterého chce dosáhnout. Pro tento rok byla práce rozdělena mezi SČM a SÚR.

SÚR musí být směřována ke studiu, působit na studenty a pomáhat jim ve studiu. Uvádí se zde i myšlenka zapojení prvního ročníku do výtěžné činnosti školy, „*Co si škola vydělá, to také utratí.*“ Tato informace nám z části prozrazuje skutečnost, že si škola pravděpodobně sama na sebe vydělávala.¹²¹

SÚR na sebe převzala velkou odpovědnost za výsledky práce. Jelikož to byl úkol vskutku odpovědný, zapojila do své práce i třídní výbory. Návrh na jejich zřízení padl 1. října 1948. Jejich program byl následující: zvýšit studijní morálku, studijní úspěchy zvyšovat doučovacími kroužky, pomoci si finančně zajistit mikulášskou zábavou nebo maškarní ples. Své návrhy z hlediska organizačního, hospodářského a sociálního plánu, vypracovávali a předkládali na následné radě zástupci třídních výborů, vždy na čtvrt roku dopředu¹²².

120 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 115.

121 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 115.

122 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 115.

Dalším úkolem třídních zástupců byl dohled nad pořádkem v jednotlivých třídách. V tomto případě se jednalo například o školní docházku, zde zavedli princip, kterým měli odstrašit žáky od chození za školu. Princip spočíval v tom, že za každou absenci se odečítal určitý počet bodů. Například za nemoc se odečítal 1 bod, za omluvenou hodinu se také odečítal 1 bod, za neomluvené hodiny to bylo daleko horší, jelikož za jednu neomluvenou hodinu šlo dolu až 60 bodů. Další záležitostí je odchod žáků z hodiny, což se musí shodovat s třídní knihou. Další z úkolů referentů bylo hovořit s žáky o průměru, motivovat je k lepším výkonům. Nejlepší třída byla po té nějakou formou zveřejněna. Co se týká školní docházky, i ta měla být se souhlasem studentů zasílána sdružení přátel školy a rodičů.¹²³

Poslední věc, která lze z těchto zápisů vyčíst, se týká zájezdu do Jugoslávie, z kontextu lze vyvodit, že jednou za rok prostřednictvím svazu mládeže a práce byli posíláni jednotlivci formou odměny na zájezd. Organizace navrhly nejlepšího pracovníka a studenta. Součástí výběru bylo důkladné projednání a schválení navrhované osoby.¹²⁴

Ačkoliv tento materiál není svým obsahem nijak rozsáhlý, jedná se o jedinečný dokument, který se z této doby zachoval. Do jisté míry nám odkrývá něco málo z roku 1948 a tím nám poskytuje jeho jedinečný dobový obraz.

6.3 Kultura, vztahy a studium na sklářské škole očima pamětníků

6.3.1 Václav Hubert

„ Co se týká kultury po válce, měli jsme i divadelní kroužek a já jsem v něm také byl, ale byl jsem vždycky plachý a bál jsem se mluvit, přesto mě tam obsadili, dostal jsem roli němého, tenkrát se to hrálo v kině v Lidovém domě, jsme tenkrát měli i zábavu, a já byl tak nespělý, že jsem tančil jen s maminkou. Byla to fantastická doba, fungoval zde svaz mládeže, Junák.

123 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 115.

124 SKLÁŘSKÉ muzeum Kamenický Šenov, pozn. 115.

Po studiu na místní škole jsem měl dobré předpoklady jít na vysokou školu, ale můj tatínek onemocněl, proto jsem ve studiu nepokračoval a nastoupil jsem do práce. Z různých firem se v tuto dobu chodili ptát na to, jestli budou absolventi. To bylo na té době krásné, každý měl práci. Jako rytec jsem pracoval u firmy Lobmayer v Kamenickém Šenově, zde se dělalo precizní sklo a já jsem byl vždycky na kvalitu. Po roce 1948 nastalo sice znárodnění, ale místní firmy fungovaly dál. Co se týče školy, ta byla později zavřena (rok 1952). Skřípalo to mezi Novým Borem a Kamenickým Šenovem“.¹²⁵

6.3.2 Marta Čechová:

„Se školou jsme moc necestovali, v té době nebylo možné jezdit na různé pobyty, protože autobusy tolik nejezdily. Výměnné pobyty také neexistovaly, protože kdybychom jsme se někam dostali, tak kde by nás ubytovali? Všude se teprve vybudovávalo toto zázemí. Na co si ale vzpomínám, byly praxe a brigády, na které se chodilo, kdo chtěl. Mám za to, že byly snad i placené, z čeho jinak by žili ti starší studenti.

Postupně se v Kamenickém Šenově otevřela také sokolovna, tam jsme chodili jako studenti cvičit. V rámci školy byl založen také ochotnický kroužek. Dokonce jsme měli i různé zábavy, kluci, kteří na něco hráli, tam pak vystupovali, měli takový malý orchestr. Tyto zábavy se konaly tenkrát v hospodě na Růžku, měli jsme i nějaké zábavy ve škole, jako třeba mikulášskou.

Co se týká kolektivu myslím, že jsme byli dobří. Ti starší žáci, teď si vzpomínám na Severu, to byl také malíř, a ten nás učil rozdělovat barvy na malování skla. Tady to bylo po válce v tom malování takové volnější, začalo se v tuto dobu dělat hodně s transparentními barvami, aby to na skle nevypadalo, že je to nalepené.“¹²⁶

¹²⁵ HUBERT, Václav, pozn. 93.

¹²⁶ ČECHOVÁ, Marta, pozn. 94.

6.3.3 René Roubíček

„Na škole v Kamenickém Šenově to bylo úžasné, protože jsem tam měl žáky, kteří byli vyučení. Shodou okolností měla škola mít příští rok 90. výročí jako nejstarší sklářská škola v Evropě. Dokonce se pak její část přenesla do Prahy. S panem Holečkem jsme udělali už na UMPRUM jakousi „revoluci“ v českém skle a tato výstava nám umožnila se v tomto ohledu prezentovat. Naproti tomu v Novém Boru pokračovali tím samým směrem jako předtím. Co se týče vztahů s žáky, tak to jsme skoro žili dohromady, měli jsme velmi dobré vztahy. My, že jsme tam měli žáky vyučený, a tak jsme mohli udělat fantastickou výstavu. To byl velký rozdíl od ostatních škol, kde se prakticky začíná od začátku. Učíte žáky, jak mají se sklem pracovat, jak rozdělávat barvy atd. Angažovali jsme se i v politice přes svaz mládeže. Na přilepšenou zde existovala i studentská stipendia.“¹²⁷

¹²⁷ ROUBÍČEK, René, pozn. 95.

Závěr

Tato práce pojednává o sklářské škole v Kamenickém Šenově v druhé polovině 40. let 20. století. Především na léta 1945 – 1948. Po shrnutí všech nashromážděných informací mi tato práce pomohla utvořit si pohled na sklářskou školu v Kamenickém Šenově jako na instituci, která v roce 1945 prodělala velkou změnu ve vedení, a celkově si v těchto raných letech utvořila velmi specifické vztahy mezi všemi, kdo školu navštěvovali. Když jsem srovnávala sklářskou školu v Kamenickém Šenově ve 30. letech 20. století s tou, která se zde po druhé světové válce otevřela, snažila jsem se najít mezi nimi nějakou spojitost a návaznost. Jediné v čem si však byly školy podobné, bylo zastoupení předmětů a do jisté míry i spolupráce s místními firmami. Důsledek doby a skončení druhé světové války zapříčinily odpor českého obyvatelstva ke všemu německému, proto se nejspíše nesnažili více napodobit dřívější osnovy.

Poválečná léta jsou charakteristická formováním zcela zvláštních vztahů mezi učiteli a žáky. Na tyto vztahy jsem se ptala pamětníků, kteří vesměs potvrdili jejich vzájemnou spolupráci. Protože nově příchozí žáci byli věkově velmi rozdílní a mnohdy i vyučení, vznikaly zde mezi žáky a pedagogy spíše vazby na úrovni rovný s rovným. Mladším spolužákům ti starší pomáhali. Za takovéto nálady si společně vytvořili časopis, který měl kolektiv ještě více sblížit. Ten přinesl zajímavý pohled na různé zájmové aktivity, kterých se škola během společných let účastnila. Mezi společenské aktivity studentů patřil například divadelní kroužek, soutěže ve školním prospěchu, výstavy a další zábavy.

Jako dalším zdrojem informací mi zde byly zápisy ze SÚR, jež školu také představují, jako velmi schopnou instituci, která byla způsobilá za pomoci žáků a pedagogů vytvořit samostatnou samosprávu, ta se zabývala dělbou práce a finančních prostředků.

Během své práce jsem měla možnost informace o válečných a poválečných letech ve škole, získaných z písemných pramenů konfrontovat s výpověďmi pamětníků. Zajímavým přínosem je dle mého názoru skutečnost, že každý z nich si pamatuje a také klade důraz na něco jiného. Panu Václavu Hubertovi nejvíce utkvěla v paměti sklářská škola, když jí navštěvoval za války. Vysvětlil mi okolnosti, jak se počítaly roky studia těm studentům, kteří studovali za války a poté těm, kteří následně nastoupili. Postupně

si vzpomínal i na věci ohledně vztahů a aktivit, které se školou pořádali. Například mi potvrdil existenci divadelního kroužku, velmi revoluční náladu a účast školy na různých sdruženích. Dalším zdrojem informací pro mou práci byl rozhovor s paní Martou Čechovou, jež na sklářskou školu nastupovala jako 15-ti letá, na rozdíl od pana Huberta, který sem nastupoval po předchozím studiu. Jejím přínosem do mé práce bylo vyprávění o ubytování přespolečných studentů, jejich vztahy s pedagogy a popis, jak sama vnímala věkové rozdíly mezi studenty a učiteli. Poslední, velmi zajímavý byl pohled pedagoga, získaný z rozhovoru s René Roubíčkem. Ten se vracel ve svých vzpomínkách na svůj příchod na školu a na vztahy mezi pedagogy, kteří tu od roku 1945 působili. Tito učitelé byli z převážné většiny absolventy uměleckoprůmyslové školy a měli mezi sebou ze začátku drobné nesváry.

Práce mi umožnila nahlédnout do samosprávy, vztahů, každodenního života a umělecké tendence, což jsem si na začátku svého zkoumání zvolila. Myslím, že tento pohled na sklářskou školu by mohl v budoucích letech inspirovat i jiné badatele, aby se o tuto instituci více zajímali. Velkým přínosem je zde pohled pamětníků, protože jejich výpovědi více jak cokoliv jiného mohou v nenávratnu zaniknout. Proto si myslím, že je nutné vytěžit z výpovědí co největší množství informací, které budou k dispozici i budoucím generacím a jejich svědectví bude žít napořád.

Seznam použitých zdrojů:

Prameny archivní:

1. Sklářské muzeum Kamenický Šenov- archiv muzea. Časopisy.
2. Sklářské muzeum Kamenický Šenov - archiv muzea. Zápisy ze SÚR 1948.
3. Sklářské muzeum Kamenický Šenov - archiv muzea. Školní kronika založená v roce 1960.
4. Soukromý archiv Stanislava Kopeckého, Kamenický Šenov.
5. SOkA Česká lípa, Sklářská škola (německá) Kamenický Šenov časové období 1856 – 1945.
6. SOkA Česká lípa, Střední průmyslová škola sklářská Kamenický Šenov 1945 -1993.
7. SOkA Česká lípa, MěNV- Městský národní výbor 1945 – 1990.

Prameny mluvené:

8. ČECHOVÁ, Marta. *Osobní rozhovor*. Kamenický Šenov, červenec, 2014.
9. HUBERT, Václav. *Osobní rozhovor*. Sklářské muzeum Kamenický Šenov, březen, 2014.
10. HUBERT, Václav. *Osobní rozhovor*. Sklářské muzeum, Kamenický Šenov, červenec 2014.
11. ROUBÍČEK, René. *Osobní Rozhovor*. Praha, 2014.
12. ROUBÍČEK, René. *Osobní rozhovor*. Kamenický Šenov, červenec, 2014.

Elektronické zdroje:

1. <http://www.czech-glass-school.com/studium.html>
2. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/88717-sklarska-skola-v-kamenickem-senove-se-stale-nevzdava/>

Literatura:

1. ARNOŠT, Josef, DVOŘÁK, Vlastimil, KAŠPÍRKOVÁ, Zdena, Ing. KIRCH, Roland, CSc. Martínek Josef, ŠTROJSA, Josef. *První sklářská huť v Kamenickém Šenově*. Severosklo a.s. a závod Kamenický Šenov, 1996.
2. DRAHOTOVÁ, Olga. *Historie sklářské výroby v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005,
3. FRÖMMEL, Václav. *Sklářští obchodníci versus řemeslníci v Kamenickém Šenově*. Vyd. 1. Občanské sdružení na výsluní, Kamenický Šenov, 2009.
4. KIRSCH, Roland. *Historie sklářské výroby v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003-,
5. KOPIC], [vyd. Sklářské Muzeum v Kamenickém Šenově; Glasmuseum Reinbach. Texty: Helena Braunová; Pavel Wern a [texty katalogu: Alena Adlerová ... et]. AL]. *Jeden kmen, dvě větve = Ein Stamm, zwei Äste: 150 let sklářské školy v Kamenickém Šenově: 1856-2006*. Vyd. 1. Rheinbach: Glasmuseum, 1998.
6. LANGHAMER, Antonín. *Minulost a přítomnost sklářské školy v Kamenickém Šenově*. Kamenický Šenov: Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Kamenický Šenov, 2002.
7. LANGHAMER, Antonín a Milan HLAVEŠ. *Sklo a světlo: 150 let sklářské školy v Kamenickém Šenově: 1856-2006*. Vyd. 1. V Kamenickém Šenově: Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská, 2006.
8. MÍSTNÍ osvětová rada v Kamenickém Šenově. *Město skla Kamenický Šenov*. Kamenický Šenov, 1946, uloženo v soukromém archivu Stanislava Kopeckého.

9. MEZINÁRODNÍ *symposium rytého skla*, Kamenický Šenov, 23-29. září, 1996.
10. PALME, Franz Friedrich. *Beiträge zur Beschichte des Steischönauer Glasindustrie von Franz Friedrich Palme*. Stein Schönau, 1935
11. PALME, R. August. *Steinschönau herausgegeben im Auftrage des Stadtrates der Glasindruestriestadt Steinschönau von Oberlehrer i. R. August Palme*. Deutcher Kommunal Berla G.m.b.h, Berlin Friedenau, 1930.
12. ROUBÍČKOVÁ, Miluše, Roubíček, René a [texty katalogu: Alena Adlerová ... et]. AL]. *Sklo = Glass*: Vyd. 1. London: Studio Glass Gallery, 1999.
13. RYCHLÍK, Jan, PENČEV, Vladimír. *Od minulosti k dnešku*. Vyšehrad, Praha, 2013.
14. SOMMER, Carmen. *Die Geschichte der Haideaer - Schteinschönauer, Glasverdlusindustrie und ihr Strukturwadel nach der Neusidlung im Raum Rheinbach vom verlags- zum Glasstkunshande wesbetrieht. Philosophischen Fakultät der Rheinischen Freidrich - Wilhems Universität zu Bonn*, 1997.
15. SVOBOSOVÁ, Petra; *Václav Hubert*, Sklářské muzeum Kamenický Šenov, 2006.
16. VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.

Seznam příloh:

1. **Příloha A:** ukázka protektorátního umění na sklářské škole v Kamenickém Šenově v letech 1939 – 1945, pořízeno 14. 7. 2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého
2. **Příloha B:** návštěva Konrada Henlaina na sklářské škole v Kamenickém Šenově v roce 1938, pořízeno 14. 7. 2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého
3. **Příloha C:** titulní strana školního časopisu „Něco by to mělo“ 1946, pořízeno 10. 4. 2014 ve Sklářském muzeu v Kamenickém Šenově
4. **Příloha D:** titulní strana školního časopisu „ Práce a doba“ 1949, pořízeno 10. 4. 2014 ve Sklářském muzeu v Kamenickém Šenově
5. **Příloha E:** upoutávka na výstavu konanou k 90. letému výročí školy v brožůře o Kamenickém Šenově vydané v roce 1946, pořízeno 14. 7. 2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého
6. **Příloha F:** první studenti sklářské školy v roce 1945, pořízeno 15. 7. 2014 v domě paní Marty Čechové
7. **Příloha G:** tablo prvních poválečných studentů, mezi dolními obrázky uprostřed lze vidět paní Martu Čechovou, pořízeno 15. 7. 2014 v domě paní Marty Čechové
8. **Příloha H:** ukázka z majálesu sklářské školy v letech 1945- 1948, veprostřed obrázku lze vidět paní Martu Čechovou, pořízeno 15. 7. 2014 v domě paní Marty Čechové
9. **Příloha CH:** zadní desky – CD výpovědi pamětníků.

Přílohy

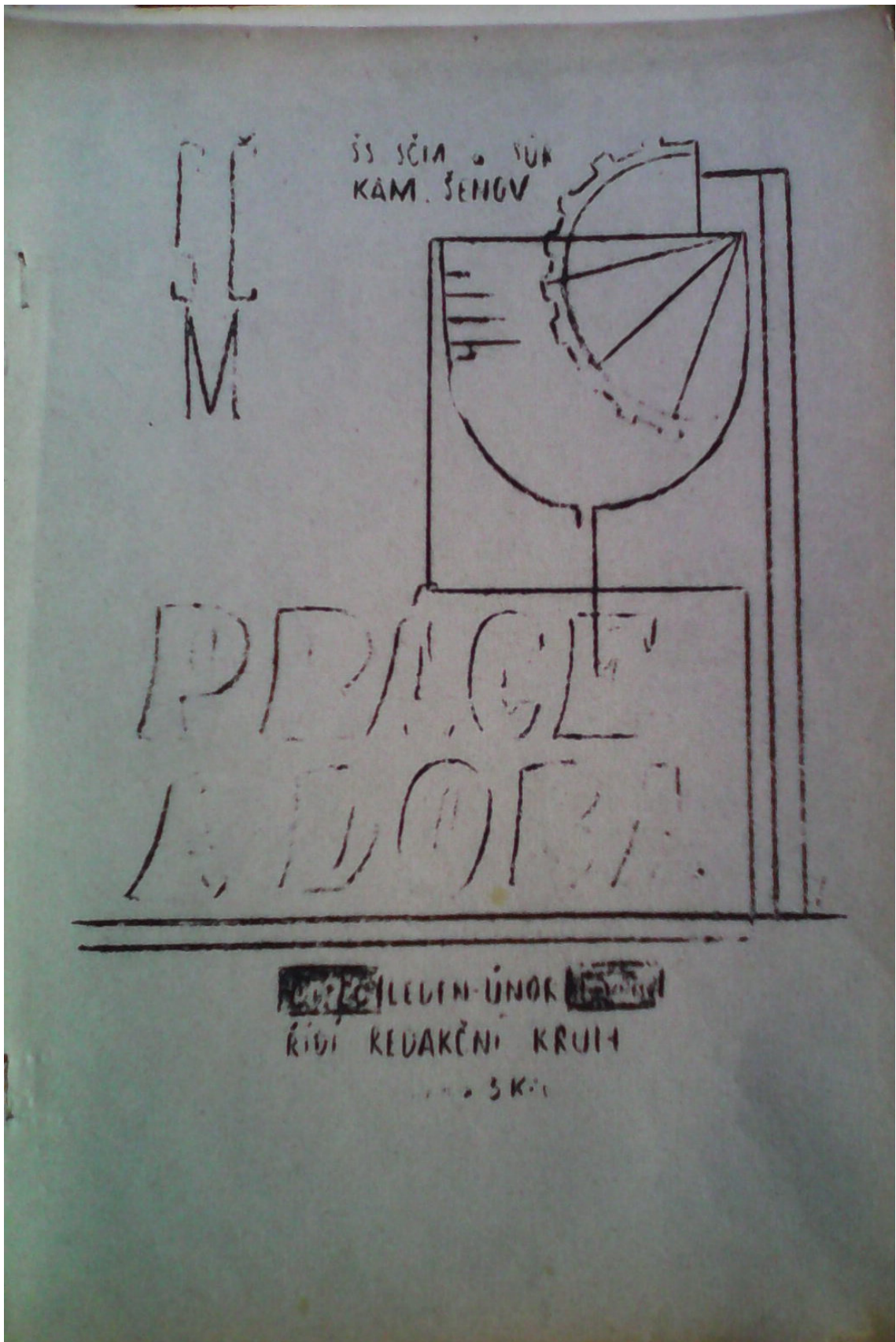
Příloha A: ukázka protektorátního umění na sklářské škole v Kamenickém Šenově v letech 1939 – 1945, pořízeno 14.7.2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého

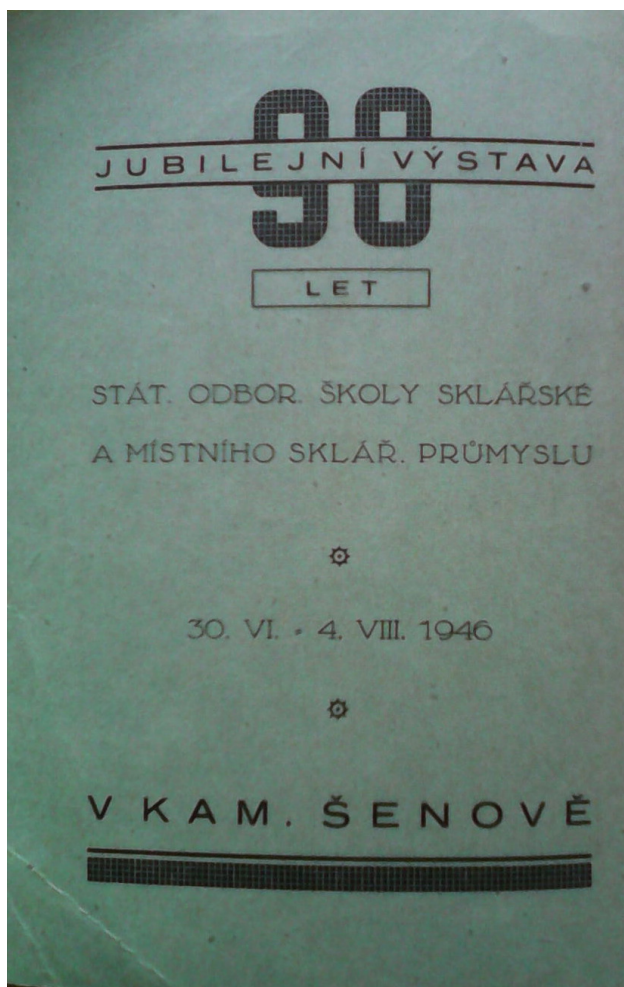
Příloha B: návštěva Konrada Henlaina na sklářské škole v Kamenickém Šenově v roce 1938, pořízeno 14.7.2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého

Příloha C: titulní strana školního časopisu „Něco by to mělo“ 1946, pořízeno 10.4.2014 ve Sklářském muzeu v Kamenickém Šenově

Příloha D: titulní strana školního časopisu „Práce a doba“ 1949, pořízeno 10.4.2014 ve Sklářském muzeu v Kamenickém Šenově

Příloha E: upoutávka na výstavu konanou k 90. letému výročí školy v brožuře o Kamenickém Šenově vydané v roce 1946, pořízeno 14.7.2014 v soukromém archivu Stanislava Kopeckého

Příloha F: první studenti sklářské školy v roce 1945, pořízeno 15.7.2014 v domě paní Marty Čechové

Příloha G: tablo prvních poválečných studentů, mezi dolními obrázky uprostřed lze vidět paní Martu Čechovou, pořízeno 15.7.2014 v domě paní Marty Čechové

Příloha H: ukázka z majálesu sklářské školy v letech 1945- 1948, ve prostřed obrázku lze vidět paní Martu Čechovou, pořízeno 15.7.2014 v domě paní Marty Čechové